

Copie van het
 Contract tusschen De gemeente van de Eendracht
 van Amsterdam.

De Gemeenten meeuwten / Elicom / Wyphagen
 an opgelabbeek noopen hunne Limieten etc.

Opgerecht inde huyde den 3den 1685 1779
 tusschen de Reden Burgemeesters van 1700
 gemeenten

Geschibart en voor de Justitie meeuwten etc
 gerealiseerd den 27 1685 1779

WOORD VOORAF

Voor meer dan de helft van u is dit al het elfde boekje. Een onpaar nummer betekent ook dat u weer moet betalen. Wij beseffen dat dit niet voor iedereen altijd gelegen komt, daarom proberen wij de prijs onwaarschijnlijk laag te houden.

Over de inhoud van dit nieuwe nummer kan ik kort zijn. De nieuwe rubrieken waarmee wij in ons vorig nummer zijn gestart, worden gewoon voortgezet. Alleen, wij vorderen iets trager dan we verwacht hadden (o.a. Meeuwen rond 1900). Dat komt doordat we voortdurend nieuwe bronnen zoeken en ontdekken en omdat we de mondelinge informatie zo volledig mogelijk willen benutten.

Dat de formules waarvoor wij opteren, nl. afwisseling in de onderwerpen, het voorlopig nog doet, kunnen wij afleiden uit uw aller gehechtheid aan dit tijdschrift.

Iets anders is het gesteld met de lay-out : die vraagt enorm veel tijd en kan m.i. nog verbeteren. Het typen van de tekst is in goede handen, maar voor wat versierende illustraties, de titels, het kiezen van het gepaste lettertype, het combineren van beeld en tekst, de volgorde van artikels, e.d. betreft, zouden wij nog een creatieve, vrije medewerker of medewerkster met wat grafische ervaring kunnen gebruiken.

In dit nummer vindt u ook een bijdrage van een van onze jongere medewerkers. Dit hoeft u niet te verwonderen. Ik vind het belangrijk dat wij jongeren die zich met archeologisch, historisch, volkskundig, enz. onderzoek in onze gemeente ernstig willen bezighouden, aanmoedigen en de kans geven om te publiceren. Ambitie en ervaring moeten kunnen samengaan. Want, al zijn de Reengenoten nog in de fleur van hun leven, het is onze taak er nu al voor te zorgen dat er geen kloof ontstaat.

Volgend jaar bestaat de geschied- en heemkundige kring van Meeuwen nog maar "al tien jaar". Het kan bijna niet anders of dat moet gevierd worden. Bij die gelegenheid zouden wij graag een tentoonstelling inrichten. Niet zomaar een tentoonstelling. Neen, uitgebreider en langer toegankelijk dan die bij het vorige lustrum. In ons volgend nummer krijgt u een lange lijst van dingen die als tentoonstellingsmateriaal kunnen gebruikt worden.

Wie over Meeuwen schrijft, die blijft schrijven. Wie DE REENGENOTEN leest, die blijft lezen. Dus ...

De voorzitter,

J. BOSMANS

VAN HOREN ZEGGEN

Na een reeks van 10 anekdoten, wagen we ons ditmaal aan de reconstructie van een rijmlitanie op namen uit de volksmond.

Sommige mensen van Meeuwen herinneren zich waarschijnlijk nog de onvoltooide rijmelarij waarin op schampere toon de "Kuurs van Miéve" beschreven werd. De rijmelaars zijn niet allemaal gekend, want het was een rijmspel dat aan de jongensschool ontstond en waaraan velen meewerkten. Eén van de grote animators was Teng van Es.

Hoe het begon.

Soms werd op een bijnaam of een huisnaam door iemand al lachend een rijmende opmerking gemaakt, waarop een van de toehoorders de eerste met een meer gewaagde uitspraak wilde overtroeven. Zo werden (soms bedenkelijke) rijmpjes gemaakt op de namen of bijnamen van de schoolmeesters, en door uitbreiding op geburen en op personen uit alle hoeken van het dorp. Het spreekt vanzelf dat het "ding" nooit af was en dat er verscheidene versies ontstonden.

Wat volgt is een poging tot reconstructie, waaruit de al te (goed bedoelde) grove verzinsels werden geweerd en waaraan links en rechts wat werd toegevoegd om de renners de weg te wijzen.

In afwachting van een meer samenhangende tekst, volgt nu onder voorbehoud :

DE KUÛRS

Zjef Muûrs
rèèj kuûrs

Zjef Lèè
rèèj mèè

En Zjang van Piére
Dèè mees nõch liére

Aan Kaat Marte
zuiwe ze starte

Aan Fonske Bùutse
langs 'n riej sùutse

Anne Kanteneer
braak al èine ze steer

Aan Kaat van Nolke
sikde ze e rolke

Aan Rik Hel
góng de bel

Aan Teng vanne Bel
trokke ze èinen aan z'n lel

Biej Dèrkes
duúr 't wèrkes

Aan Vaoze
begoste ze te raoze

Biej Nuús
waas 't ruús

Biej Hùube
lagte ze anner tùube

Anen Driége
hàuwe ze wint tiége

Aan Zjanke van Pachter
Hàuwe z'm weer van achter

Aan Betteke Beaaar
kiéke ze raar

Aan Edewarke
loje ze èinen op e karke

dèè kos nimié
nónde ...

Oppe Miéle
ware jing aant spiéle

Aan Nieze
begoste ze te wieze

Mer ze meesten trèich
iéver de brèich

duúr 'n wèij
nao de Bèrenhèij

Biej Kaat Kinkel
duúr de glaze winkel

Ane Slaagmoller
diéje ze de bedóngs wat voller

Want aan Hèinis
waas 't mèines

Mer aan Rik Inner
al vèèl minner

Aan Rik van Rènke
vool er èinen
iéver e kiérsesteinke
en dèè braak ze bèinke

Biej Zjaak Vranke
begoste ze te janke

Aan Teng Kùul
vool 'r èinen op z'n mùul

Ane pachter vanne Kùule
zaat 'r alweer te mùule

Van dao langs 't sjuúrke
Nao Zjang van Duúrke

Aan Zjaak van Kiépke
drónke ze aan 't stiépke

Zuú langs Lóf
dao zaten er paar ónner de slóf

En vandao hakkerlèij
rèje ze nao de gruúte hèij

Biej Lèetsje
duúr 't pèetsje

Aan Drees Das
braak èine z'n as

Aan Rik Mal
verluúr 'r ziene pedal

Aan Fuúgelzank
waas 't weer gejank

Aan Neske Vanhemel
'n hiél gewemel

Aan Zjanke Vlege
zate ze te lege

Aan Zjang vanne Kamp
zage ze niks vannen damp

En aan Kuúbiske vanne Kamp
waas 't 'n echte ramp

Aan Narke Das
stoon 'r èine mèt 'n gruúte mestas

Biej Duúrke vanne Kamp
krège ter 'n paar de kramp

Aan Sebastepol
losde weeral èine de rol

Aan Zjiep
waas 't èi gepiep

Aan Bet van Frieke
stónte ter 'n dèil te kieke

Aan Frans Vlege
meeste ze zich vege

Aan Kuúb vanne Gruúte
ging 'r èine nao de kluúte

Biej Zjang Sprengers
stónte de zengers

Aan Jan Pap
rèèj 'r èine slap

Ane Sjillerman
rèèj 'r èine ónner e pèersgespan

Aan Dreze
begos d'n ièrste te verleze

Doon van 't Gestel binnenduúr
èin viér èin iévert sjuúr

En op Plokraoj
stón de baoj

Aan Vrèis
sjriefde ederèin zich hèis

Biej Kuúb Dieker
zaat èinen oppen dùuvespieker

Aan Giérkes
stónne twié hiérkes

Aan Slechte
ware twié man aan 't vechte

Aan Duúr Kan
sjuúte ze weer oppe gang

Aan Swinters
rèje ze al aan splinters

Aan Snelle
meeste ze weer belle

Aan Helke
rèje ze bekans duürt gèitestelke

Aan Tuún Vandiek
duürt de sliëk

Aan Gèètsjes
duürt de hìnnepèètsjes

Aan Hem vanne Sjriejer
koste ze ni wiejer

Biej Bèèr Ties
krège ze bakkemies

Aan Vandaal
waas de wèèch te smaal

Biej Zjaak van Duúres Wiejer
stoon de gèit anen tiejer

Aan Zjef vanne Killesjaaj
rèje ze viér de króm vlaaj

Aan Jan Paze
hàuwe ze d'n ièrste weer te graze

Aan Nink vanne Wiéver
waas 't hin iéver

Aan Zjef vannen Haas
rèèj 'r èinen duürt de glaas

Aan Bert Lemkes
zage ze vlemkes

Aan Verdónk
rèje ze det 't stónk

Ane Sjriever
rèngelde 't àuw wiever

Ane Bosser
dié 'r èine z'n bóks wat lossen

Aan Kié
zate ze vol vlié

Aan Zjang van Mùun
kieke ze wiej 'n setrùn

Aan Zjef van Bartel
waas 't èi gespartel

Aan Gelejómke
spèelden èinen op 'n trómke

Aan Kaat Pestuúr
ging 'r weer èine vanduúr

Ane Slachter
ging 'r èinen achter

Aan Zjefke Tip
hàuw 'r 'm biej z'n himslip

Ane Smiét
loot 'r èinen 'ne sjiét

Ane Bùuts
vool èine mèt z'ne sùuts
in 'n kùuts

Aan Zjùul
vool de volgende op z'n mùul

Aan Maan
kosten 'r 'n paar neet mètaan

Aan Gón
bótsde èine tiége de zèiktón

Van dao nao Lewieke Vos
buú 't ièrst ech begos

Aan Vèèskes
laag de wèèch vol penèèskes

Biej Sómpe
meeste ze biejpómpe

Aan Tiéve
begoste ze te sjriéve

Aan Van Es
waas 't volle vites

Aan Linske Pùus
hole ze zich weer kùus

Aan Debacker
sjuúte ze wakker

Mer effe daonao aan Riet
krège ze allemaol de sj...

Aan Nol vanne Wiejer
nóch mer miér

Aan Berger
wuürt 't nóch vèèl erger

Aan Teng Mans
meeste ze bekans

Aan Nol Bos
diéje ze hin bóks al los

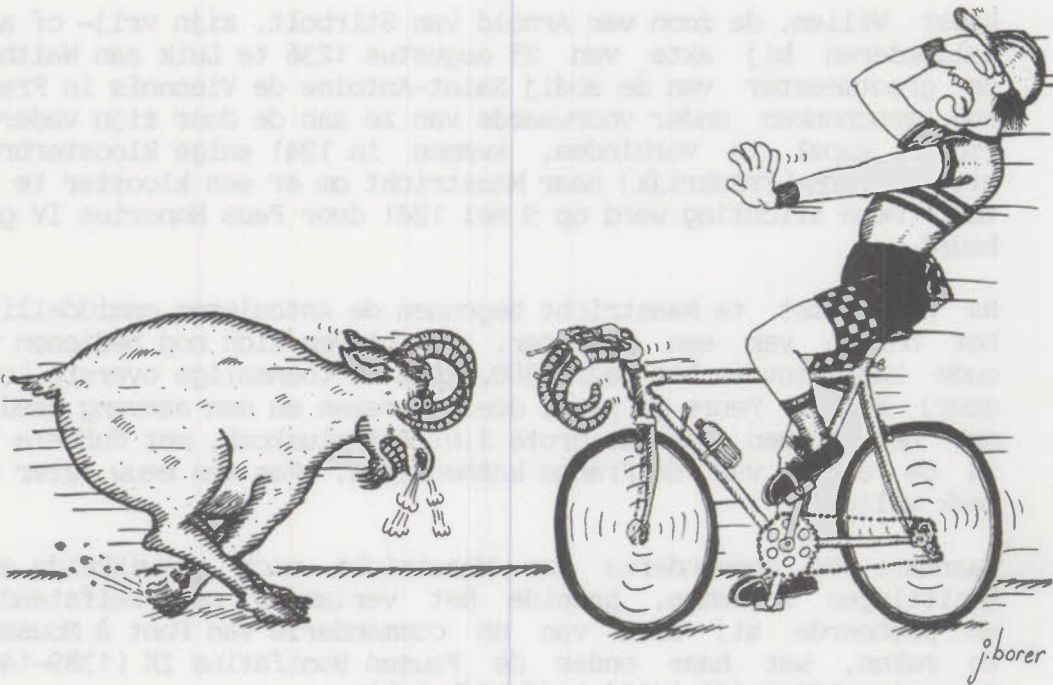
Aan Janneke vanne Witte
wuiwe ze guún zitte

En aan Liete
meeste ze sj.....

Aan Jan Gebónt
rèje ze nóch wat rónt

Doon braak Zjef Muúrs
zien fuúrs
en geduún waas de kuúrs.

Jozef Kerfs
alias
Zjef van Lewiej vanne Smiét

DE KERK IN HET MIDDEN

3. HET KLOOSTER VAN ST.-ANTONIUS TE MAASTRICHT

De Orde van de Antonianen kende in de 13e eeuw een geweldige uitbreiding door nederzettingen in en buiten Frankrijk.

Door de vele giften die zij met het oog op haar liefdadige bestemming verwierf, werd zij bovendien rijk.

Eén van de vele nederzettingen buiten Frankrijk was de commanderie van St.-Antonius te Maastricht.

Het klooster te Maastricht onstond uit een kapel ter ere van Antonius. De stichter van die kapel was Arnold van Stirbolt, een ridder die rond 1209 op grond van de collegiale kerk van Sint-Servaas te Maastricht en met toestemming van het kapittel een kapel bouwde die toegewijd was aan God en aan Sint-Antonius.

We mogen aannemen dat de kapel, die in de balie van de Antonianen van Pont à Mousson (Frankrijk) gelegen was, spoedig een belangrijk trefpunt van Antoniusvereerders werd.

Nadat Willem, de zoon van Arnold van Stirbolt, zijn vrij- of allodiaalgoederen bij akte van 25 augustus 1236 te Luik aan Walthelmus, de grootmeester van de abdij Saint-Antoine de Viennois in Frankrijk had geschonken onder voorwaarde van ze aan de door zijn vader opgerichte kapel te verbinden, kwamen in 1241 enige kloosterbroeders uit Vienne (Frankrijk) naar Maastricht om er een klooster te stichten. Deze stichting werd op 9 mei 1241 door Paus Honorius IV goedgekeurd.

Na hun komst te Maastricht begonnen de Antonieten onmiddellijk met het bouwen van een klooster. Zij bleven zich nog bedienen van de oude kapel tot in het jaar 1380, toen de toermalige overste (commandeur) Petrus Penre de kapel deed afbreken en een aanvang deed maken met het bouwen van de grote Sint-Antoniuskerk, met dubbele toren, in de stijl van de Franse kathedralen. Pas een eeuw later was de kerk voltooid.

Naarmate de commanderie van Maastricht zich ontwikkelde en haar bezittingen toenamen, groeide het verlangen naar zelfstandigheid en probeerde zij zich van de commanderie van Pont à Mousson los te maken, wat haar onder de Pausen Bonifatius IX (1389-1404) en Gregorius XII (1406-1415) tijdelijk lukte.

De onafhankelijkheidsstrijd van Maastricht tegen de commandeurs van Pont à Mousson, die erg gehecht waren aan de pensie (600 gulden) door Maastricht verschuldigd wegens gemis van inkomsten uit de quest in het bisdom Luik, werd na heel wat touwtrekkerij door Paus Martinus V (1417-1431) in het voordeel van de Franse commanderie beslist.

Een belangrijk deel van de bezittingen en inkomsten die het klooster te Maastricht in de 14e eeuw had verworven, vinden we in Meeuwen.

Op 4 januari 1359 verscheen in het kasteel te Stokkem voor Dirk van Heinsberg, graaf van Loon en Chiney, en zijn leenmannen, ridder Theodericus genaamd Schinnia de Mewen, die voor zich, zijn huisvrouw Catharina de Ulpich en hun erfgenamen afstand deden van :

1. de Weyerhoff te Meeuwen in de Luikse Kempen;
2. het begevingsrecht van de parochiekerk aldaar;
3. de grote tienden van Meeuwen;

4. de hoeve van Theodericus te Eigenbilzen;
5. 40 capuinen en 16 stuivers te Eigenbilzen en omgeving.

Theodericus had deze goederen met alle daartoe behorende landerijen, rechten, heerlijkheden en geestelijke zowel als materiële inkomsten van de graaf in leen ontvangen.

Op zijn verzoek werden deze goederen in leen gegeven aan Lambertus genoemd Fagghe, burgemeester van Maastricht, die daarvan op zijn beurt afstand deed ten behoeve van het huis der Antonianen te Maastricht in de persoon van provisor, frater Jacobus de Sancto Andrea (1).

Op de feestdag van St.-Jan de Doper (2) in 1367 verhief Jacobus de Sancto Andrea voor de leenzaal van Kuringen "curiam de Vivario nuncupatum, sitam in Mewen supra campaniam, una cum jure patronatus sive collationa parochialis ecclesie de Mewen, nec non magna decima parochie illius" en andere eigendommen onder Eigenbilzen (3).

Uit deze gegevens blijkt :

1. dat de hof "van den Weyer" en de daartoe behorende landerijen in Meeuwen gelegen was;
2. dat de hof "van den Weyer" oorspronkelijk een leengoed van de graaf van Loon was;
3. dat in het midden van de 14e eeuw in Meeuwen al een parochiekerk stond;
4. dat in het midden van de 14e eeuw in Meeuwen al een pastoor was;
5. dat de graaf van Loon het begeevingsrecht (d.i. het recht om de pastoor te benoemen) dat hij in Meeuwen bezat, in leen had gegeven;
6. dat de "grote" tienden werden geheven door wie het begeevingsrecht bezat (oorspronkelijk de graaf van Loon).

Het aantal bewoners van de commanderie te Maastricht is nooit heel groot geweest. In het midden van de 15e eeuw bestond de kloostergemeenschap uit 4 kannuniken en een commandeur. Dit getal - vastgelegd in de statuten van 1477 - was gebaseerd op de inkomsten beschikbaar voor uitkering aan de kannuniken.

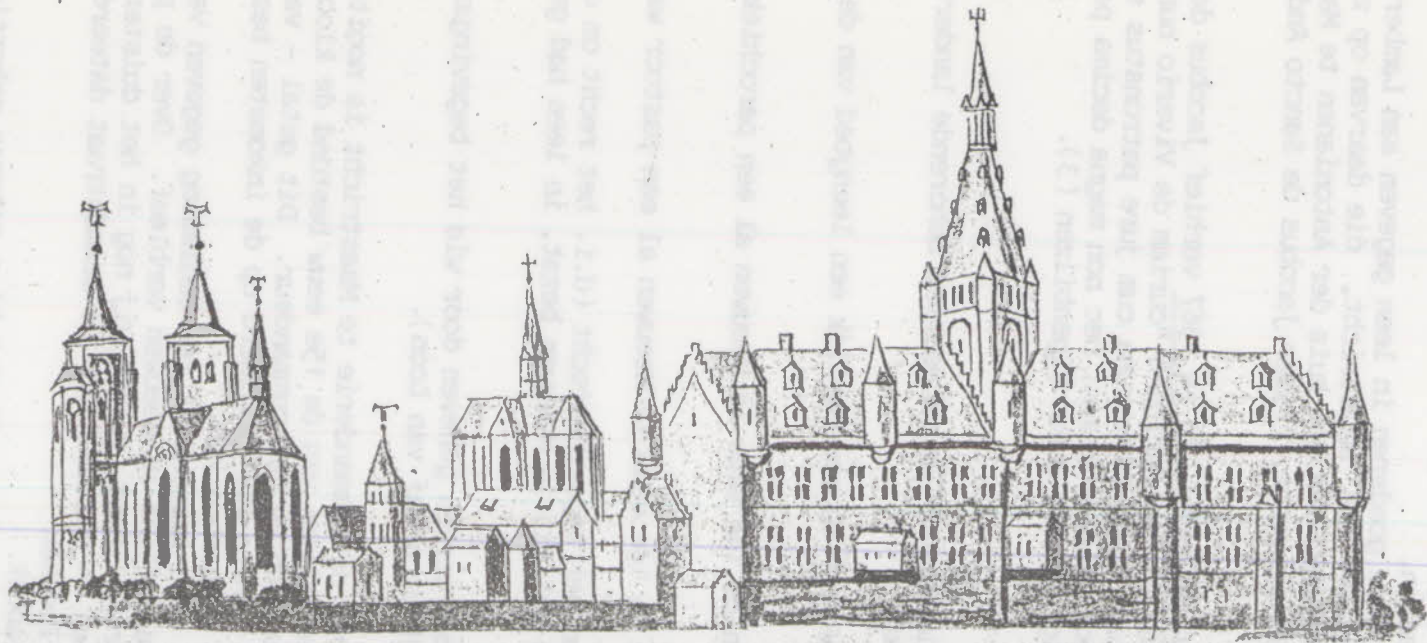
De kerk van Meeuwen werd gewoonlijk ter bediening gegeven van een van de "fraters", die natuurlijk in Meeuwen verbleef. Over de plaats waar de eerste pastorie stond, tasten wij nog in het duister. De oude - thans verdwenen - pastorie aan de Beemdstraat dateerde uit de 18e eeuw. Arnoldus Indekeu schrijft in zijn memorieboek :

"int jaar 1755 is den heer pastoor rietraet hier gekomen gebortigh van hons brock en heeft de pastorie op gebouwen".

(1) = Jacques de Saint André de Lionne

(2) Feestdag van St. Jan de Doper = 24 juni.

(3) de Borman, Liv. fiefs, p. 71.

Convent de St Antoine, Eglise et Couvent du nouveau Tonic à Maastricht
en 1580.

Coll. v.d. Noordaa nr. 116
Gem. Archief Maastricht

Ces Chanoines furent établis à *Mastricht* dès l'an 1236. par un Chevalier nommé *Guillaume*, qui en donna le terrain à *Lanthelme*, Proviseur de la Maison de saint *Antoine de Viennois*, avec le consentement des Prévôt, Doien & Chapitre de saint *Servais*. Le Pape *Innocent IV.* ratifia cette donation, en vertu de laquelle la possession du lieu fut prise l'an 1241. (a) Cette Maison dépendoit alors, quant au spirituel, de celle du même Ordre à *Pont-à-Mousson*; & les choses demeurèrent sur le même pié jusqu'au commencement du quinzième Siècle, que le Pape *Martin V.* en acorda la séparation à l'instance de *Philippe de Bourgogne*, Duc de *Brabant* & de *Limbourg*. Depuis ce tems cette Maison a été gouvernée par un Supérieur particulier sous le titre de Précepteur. Cette Dignité donne à celui qui la possède, droit d'assister en habit d'Eglise au Chœur de l'Eglise de saint *Servais*. (b)

L'Eglise de saint *Antoine*, bâtie dès l'an 1380. subsiste encore aujourd'hui, quoique le reste de la Maison ait été détruit par le feu. C'est un grand vaisseau bâti en Croix, accompagné de deux collatéraux plus bas, qui se terminent au croison. Son principal Autel est isolé, & ne consiste qu'en un Tableau représentant le Sauveur en Croix; plus bas est un très-beau Tabernacle de marbre blanc & noir, soutenu par dix petites colonnes de marbre blanc avec des ornemens dorés. Le reste de l'Eglise est orné avec décence, & renferme une Image miraculeuse de saint *Antoine*: le fonds de l'Eglise forme un deuxième croison surmonté de deux hautes Tours quarrées, qui par leur solidité ont résisté aux efforts de l'Artillerie dont elles portent encore les marques.

Outre le terrain où est située cette Maison, ces Chanoines jouissent encore de la propriété de l'Isle apellée *Greynt*, située dans la *Meuse*, vis-à-vis de leur Maison. Cette Isle leur a été donnée l'an 1403. par *Jeanne*, Duchesse de *Brabant*; (c) & ils l'ont possédée jusqu'aujourd'hui, quoique sa situation y ait fait élever des fortifications, comme nous l'avons dit plus haut.

(a) *Les Archives de saint Servais.* Selon l'Institut de cet Ordre, ces Chanoines sont Hospitaliers, recevant tous les Pelerins qui viennent chercher, par l'intercession de saint *Antoine*, la guérison de la maladie apellée anciennement *Feu d'enfer*, & aujourd'hui *Feu saint Antoine*. Ceux de *Mastricht* ont une Image miraculeuse de ce Saint, à laquelle il se présente un grand concours de peuple à certains jours de chaque année.

(b) *Les Chartres de la Maison.*

(c) *Ibidem.*

Vert. DE COMMANDERIJ VAN DE REGULIERE KANUNNIKEN VAN SINT-ANTONIUS

Deze kanunniken waren sedert 1236 te Maastricht gevestigd door een ridder, genaamd Guillaume, die er met de toestemming van de proost, de deken van het kapittel van Sint-Servaas, grond schonk aan Lanthelmus, de provisor van het Huis van Sint-Antonius van Vienne. Paus Innocentius IV bekrachtigde deze schenking, op grond waarvan de plaats in het jaar 1241 in bezit werd genomen. (a) Dit huis hing toen voor wat het geestelijke betreft af van het huis van dezelfde orde te Pont-à-Mousson; en de zaken bleven ongewijzigd tot aan het begin van de 15e eeuw, toen Martinus V, op verzoek van Philips van Bourgondië, hertog van Brabant en Limburg, de scheiding toestond.

Vanaf toen is dit huis bestuurd door een eigen overste onder de titel van preceptor. Deze waardigheid geeft aan degene die ze bezit het recht om in kerkgewaad te assisteren in het koor van de kerk van Sint-Servaas. (b) De kerk van Sint-Antonius, gebouwd vanaf 1380, bestaat nu nog, ofschoon de rest van het klooster door brand vernield is. Ze bestaat uit een groot schip, gebouwd in kruisvorm, met twee lagere zijbeuken, die eindigen aan de kruising. Het hoofdaltaar is afgescheiden en bestaat slechts uit een schilderij waarop de Gekruisigde Verlosser is afgebeeld; daaronder is een zeer mooi tabernakel van wit en zwart marmer, ondersteund door 10 kleine wit-marmeren zuilen met vergulde versierselen. De rest van de kerk is passend verfraaid, en omvat een miraculeus beeld van Sint-Antonius : de achterkant van de kerk vormt een tweede kruising, waar bovenop twee hoge vierkante torens, die door hun stevigheid aan het geweld van de beschieting, waarvan zij de sporen nog dragen, hebben weerstaan.

Behalve het terrein waarop dit Huis zich bevindt, genieten deze kanunniken ook het bezit van het eiland Greynt, dat tegenover het klooster in de Maas ligt. Dit eiland werd hen in 1403 geschonken door Johanna, hertogin van Brabant; (c) en zij hebben het tot op heden in hun bezit gehad, hoewel zijn ligging ertoe geleid heeft dat er versterkingen werden opgericht, zoals wij hierboven hebben gezegd.

Uit : De Saunéry
Les Délices du Pais de Liège
IV, p. 102-103

Voor wat de bouw van de eerste kerk van Meeuwen betreft, beschikken we over geen gegevens. Aangenomen wordt dat de kerk van Meeuwen werd gesticht door de graaf van Loon en dit reeds zeer vroeg, te oordelen naar de patroon, nl. de H. Martinus.

De latere kerk, zoals die eruit zag voor de 18e eeuwse verbredingen, de torenverhoging in 1910 en de vergroting in 1934, wordt algemeen beschouwd als een gebouw uit de tweede helft van de 15e eeuw.

Deze hypothese schijnt te worden bevestigd door gegevens uit een van de oudste gichtregisters (1473-1490) van de schepenbank van Meeuwen. In een testament van 7 oktober 1473 maakt Mathijs Loekens 25 schilden aan H. Geest en "*oft die kercke getumert werd zoo leet hij den bouwer XV schilden*".

Verder getuigt hij dat de H. Geest hebben zal 15 schilden en de Kerk 10 schilden, *maer oft de kerck getumert werd zal de kerck hebben 25 schilden*".

De vroegste met name gekende pastoor van Meeuwen HENDRIK STRAETMANS, wordt pas in 1436 vermeld.

Het zal er ten tijde van Hendrik Straetmans in Meeuwen wel rustiger aan toe zijn gegaan dan in het klooster te Maastricht. Daar bleven de ruzies met Pont-à-Mousson over de verschuldigde pensie van 600 gulden en de procedure voor de benoeming van de opeenvolgende commandeurs te Maastricht tot het einde van de 15e eeuw het kloosterleven verstoren.

Daarna blijken de betrekkingen van Maastricht met de generale commanderie te Pont à Mousson geleidelijk te zijn afgezwakt. Rond 1500 treedt de abt van Saint-Antoine zelf als commandeur op. Men vermoedt dat Maastricht zich daarna verder van Pont à Mousson heeft losgemaakt door o.a. de verschuldigde pensie van 600 gulden niet meer te betalen. De volledige ontbinding werd nog in de hand gewerkt door Paus Paulus III die zich de begeving van alle beneficiën toeëigende.

P. Noordeloos schrijft hierover het volgende :

"Aan deze financiële politiek van de paus hebben wij Gregorius de Porta als commendataire commandeur van Maastricht te danken. Hij deed in 1538 afstand. In zijn plaats benoemde de paus ANTONIUS DE MEUE. Wij mogen aannemen dat hij afkomstig was van Meeuwen in de Belgische Kempen, dat hij Antoniaan was en profest in het huis te Maastricht. Dan zouden de Maastrichtenaren weer geheel baas in eigen huis geweest zijn." (1)

Chronologisch is dit ook de plaats om de Sint-Antoniuskapel van Meeuwen op het gehucht Genits ter sprake te brengen. Het is de oudste bewaard gebleven kapel van onze parochie. Volgens pastoor Vrancken (+) werd de kapel in of rond 1550 opgericht.

Door de nefaste invloed en de gevolgen van de reformatie takelde de Orde van de Antonianen in de loop van de 16e eeuw verder af. Ook de commanderie van Pont à Mousson ontkwam daar niet aan. Zij moest uiteindelijk kerk en conventsgebouwen afstaan aan de Jezuiëten, die zich daarin vestigden in verband met de stichting van een universiteit voor Lotharingen.

Het klooster te Maastricht dreigde hetzelfde lot te ondergaan. De Jezuiëten, die zich door bemiddeling van Ferdinand van Beieren, aartsbisschop van Keulen, in Aken hadden kunnen vestigen, probeerden ook de commanderie in Maastricht in te lijven. Uit een verzoek gericht tot de paus in 1602 blijkt dat de Jezuiëten en de Augustijnen pogingen in het werk stelden om beslag te leggen op de inkomsten, de gebouwen en de bezittingen van de commanderie (2).

(1) P. NOORDELOOS, Een bijdrage tot de Geschiedenis van de commanderie van S. Antonius te Maastricht, in Publ. Soc. Limb. 1956/57 p. 192.

(2) P. DOPPLER, Bijdrage tot de geschiedenis van de commanderij der Antonieten te Maastricht in De Maasgouw 41 (1921) p. 77.

Doch zover kwam het toen niet, mede waarschijnlijk door de invloed van het kapittel van Sint-Servaas. Toen de commandeur van Pont à Mousson in 1605 van zijn abt in Vienne opdracht kreeg het Maastrichtse huis en enkele andere met het oog op hervormingen te visiteren, konden de drie kanunniken (van de vijf die toen het kapittel te Maastricht vormden) die zich tegen de visitatie verzetten, rekenen op de medewerking van de deken van Sint-Servaas om hun bezwaren kracht bij te zetten. Meer nog, in 1608 visiteerde de bisschop van Namen, bijgestaan door enkele leden van het Sint-Servaaskapittel zelf, het huis van de Antonieten. Dat gebeurde met medeweten en goedkeuring van de paus (1).

In augustus 1612 kreeg paus Paulus V een nieuw voorstel tot opheffing van het Antonietenklooster te Maastricht en tot bestemming van de gebouwen en de inkomsten voor het college der paters van de Societeit van Jesus te Aken (2). Ook deze poging tot inlijving lukte niet.

In 1618 werd besloten in alle huizen van de orde de reformatie door te voeren. Maastricht en een paar andere commanderieën weigerden zich te laten hervormen.

Over de feitelijke breuk tussen Maastricht en Pont à Mousson schrijft P. Noordeloos :

"Toen alle beneficiën van de orde bij bullen van Gregorius XV van 15 juli 1622 en van Urbanus VIII van 13 juni 1624 werden gesupprimeerd, werd de band tussen Pont à Mousson en Maastricht feitelijk verbroken. Deze breuk werd gesanctionneerd doordat het generaal kapittel in de op 8 november 1630 vastgestelde en door de paus op 8 april 1634 goedgekeurde reformstatuten geen rangorde tussen de huizen meer kent en bepaalt dat alle hoofden door hetzelfde moeten worden benoemd. Evenwel, door het niet aanvaarden van deze reformstatuten stelde het huis te Maastricht zich feitelijk buiten de orde." (3)

Wij onderbreken hier de "overlevingsstrijd" van de commanderij van Maastricht om aandacht te besteden aan de relatie tussen het klooster in Maastricht en onze parochie.

(wordt voortgezet)

J. BOSMANS

-
- (1) Doppler P., Bijdrage tot de geschiedenis van de commanderij der Antonieten te Maastricht, De Maasgouw 41 (1921) p. 77.
- (2) Goossens W., Voorstel tot opheffing van het Antonietenklooster te Maastricht in 1612. De Maasgouw 1932 p. 16-17.
- (3) Noordeloos P., Een bijdrage tot de Geschiedenis van de commanderie van S. Antonius te Maastricht. Publ. Soc. Limb. 1956/57 p. 177-178.

ZO D' OUDEN ZONGEN

In een schrijfboekje van Arnold Knevels (Nolke Dieker) van Plockroy dat wij enkele jaren geleden ter inzage kregen, staan een aantal soldatenliederen van voor de Eerste Wereldoorlog.

Wie denkt dat de "piotten" van vroeger heel wat meer respect voor het leger en het militair gezag hadden dan sommige "miliciens" nu, vergist zich. De inhoud van die liedjes is gemakkelijk samen te vatten als één litanie van klachten over het kazerneleven, doorspekt met Franse woorden; kortom, genoeg om elke dienstplichtige om zijn moeder te laten schreien.

Het gaat, zoals te verwachten was, om gekende klachten: het ontroerende afscheid van thuis, de vrijheidsberoving, het heimwee, de vrees voor de ontrouw van de achtergelaten geliefde, het slechte eten, de voortdurende dreiging met straf, de drankverslaving, het "slechte pad", de goedgegelovigheid van de vrijwilliger, de smaad van de deser-teur, de plagerijen van de kazernevrienden, de soldij, ...

Je zou voor minder de pijp aan Marten geven.

Daarnaast zijn er enkele liederen ter gelegenheid van het "afzwaaien", met uiteraard troostende woorden voor de "schachten".

Het eerste lied dat wij hebben uitgekozen heet "De Loting".

Voor wie de ongewijzigde tekst niet helemaal begrijpt, volgt achteraf een uitgebreide woordverklaring.

We zouden het zeer op prijs stellen, mocht iemand ons de melodie kunnen bezorgen.

DE LOTING

1. *Als ge komt op u twintig jaar
Den dag is daar gij moet gaan loten°
Smorgens kust gij moeder en vader
Met een goed gedacht en vast besloten
Daar wordt gelachen en gezwanst°
Onder de weg een punt gedronken
Daar word gesprongen en gedanst
Maar als dat trommelken° staat open
Gij gaat er heen zonder gedruis
Ge trekt er dan zoo zes of zeven°
Al houd u dan nog eens zo struis°
Gij zoudt de pijp aan marten geven*

2. *Een tijd daar na staat gij op Conzel°
Ge wordt onder de maat geschoven°
Zij visenteeren° u daar zoo wel
Achter en voor onder en boven
Gij moest eens zien wat daar gebeurt
Ge moet u daar geheel bloot zetten°
En dan wordt ge daar gekeurt
Persies° gelak op de beesten merten°
Gelijk ons heer al aan zijn kruis°
Staat ge van schaamte daar te beven
Al houdt u dan nog eens zoo struis
Gij zoudt de pijp aan marten geven*

3. Eens als ge dan moet binnen gaan°
 Om gaan te dienen de soldaten°
 Ge zijt daarom zo aangedaan°
 Als dat gij u parochie moet gaan verlaten
 'T is een gezammer en gegrijst°
 Moeder die grijst : O God ach lieve
 God weet zien wij onzen nasten° nog weder leven
 En als u liefst° is bij u in huis
 Die zegt kan zonder u niet leven
 Maar houdt u dan nog eens zoo struis
 Gij zoudt de pijp aan marten geven
4. Ge zijt in u regement°
 En officieren zien u geerne
 Ge zijt den troep° al gewendt
 En gaat Caperaal° paseeren
 Maar terwijl maakt u liefst al ackvoont°
 Met jef of pier zie° is uw vergeten
 Eenen tijd daarna is zij getrouwdt
 Maar ze laten u dat seffen weten
 Met eenen brief die komt van huis
 Daar staat dat klaar geschreven
 Maar houdt dan nog eens zoo struis
 Gij zoudt de pijp aan marten geven
5. Ge maakt daar in zoo veel verdriet
 Als gij daar op begint te denken°
 En haar vergeten kunt ge niet
 Want ge gevoelt uw koverage° zinken
 Afin° ge gaat zoo danig ver
 Als dat ge begint te dezertieren°
 Gij komt voor het Conzeil degeur°
 Waar dat ze seffens komenderen°
 Portan° gij hebt geen kwaad misdreven
 Al houdt u dan nog eens zoo struis
 Gij zoudt de pijp aan marten geven
6. En als u straf is gepaseerd°
 Ge kunt den troep niet meer verdragen
 Want ge hebt al zoo veel gemasjeerd°
 Als dat ze u zullen weggagen
 Een tijd daar na staat ge op den koer°
 Ge hebt van contement gegrepen
 Maar op den slag van den tamboer°
 worden u straffen afgelezen
 Uw knoppen° af dat is u kruis°
 En zoo wordt gij buiten gesmeten
 Al houdt u dan nog eens zoo struis
 Gij zoudt de pijp aan marten geven

VERKLARING

1. loten : aanwijzen van jongelieden voor de krijgsdienst door het trekken van een nummer (de lotelingen van Meeuwen moesten voor de loting naar Hasselt gaan. Ze werden begeleid door de gemeentesecretaris, die hiervoor een vergoeding kreeg.)
- zwanzen : grappen vertellen
- trommel : cilindervormige doos waarin de loten zitten
- zes of zeven : (lage) nummers van de loten
- de pijp aan Marten geven : sterven, het opgeven
2. Conzel : Fra. conseil de révision = keuringsraad
- onder de maat schuiven : de lengte meten
- visenteeren : Fra. visiter = bezichtigen, onderzoeken
- zich bloot stellen : zich uitkleden
- persies : precies
- beesten merten : veemarkten
- ons heer aan zijn kruis : de gekruisigde Christus
3. binnen gaan : onder de wapens gaan
- de soldaten dienen : dienen als soldaat
- gegrijst : gehuild, geweend
- nasten : naaste, d.w.z. meest verwante
- liefst : liefste, beminde, verloofde
4. regement : Fra. régiment = militaire eenheid
- troep : soldaten, leger (Vgl. hèn moot nao d'n tróp)
- caperaal : Fra. caporal = korporaal d.i. laagste rang tussen soldaat en sergeant
- paseeren : Fra. passer = bevorderd worden
- ackoort maken : een overeenkomst sluiten (b.v. om te trouwen)
- zie : ze
5. op iets denken : over iets nadenken
- koerage : Fra. courage = moed
- afin : Fra. enfin = kortom
- dezertieren : Fra. désertier = weglopen met het doel zich blijvend aan de dienst te onttrekken
- conzeil degeur : Fra. conseil de guerre = krijgsraad
- komenderen : Fra. commander = bevelen
- portan : Fra. pourtant = toch, evenwel, niettemin
6. gepaseerd : voorbij
- gemasjeerd : Fra. marcher = in pas gaan
- koer : Fra. cour d'appel = plaats waar de naamafroeping gebeurt
- tamboer : trommelslager
- knoppen : knopen
- kruis : straf

MEEUWEN ROND 1900

DEEL II AMBACHTEN EN ANDERE BEROEPEN

De beroepsactiviteit van de Meeuwense bevolking rond 1900 was nog hoofdzakelijk agrarisch. Ambachtelijk handwerk, doorgaans gecombineerd met landbouw, gebeurde in een kleine werkplaats naast of in de woning. Om een ambacht te kunnen uitoefenen moest men eerst bij iemand als gast in de leer gaan. Ambachtsscholen waren er niet. In de meeste gevallen leerden de zonen thuis het ambacht van hun vader. Vrije beroepen zoals geneesheer, notaris, e.d. kwamen in Meeuwen niet voor. Enkele Meeuwenaren trokken rond de eeuwwisseling naar Luikse mijnen of - dichterbij - naar de arsenicumfabriek in Reppel en de zinkfabriek in Overpelt.

I. MOLENAARS

Over de molens van Meeuwen verschenen in dit tijdschrift al enkele uitgebreide artikels.

Voor wie ze wil raadplegen geven we nog eens de juiste gegevens om ze gemakkelijk terug te vinden.

- De Dorpermolen : Jg. V, nr. 2, blz. 53-65
- De Berenheidermolen : Jg. V, nr. 1, blz. 44-50/Jg. V, nr. 2
blz. 51-52
- De windmolen (1897-1935) : Jg. III, nr. 1, blz. 2-12/Jg. V, nr. 2
blz. 49.

De veel kortere geschiedenis van twee latere molens, nl. die van Lambert Geerkens (Vliegeneinde - na 1935) en Jaak Bosmans (Gestel - na 1932) moet nog worden geschreven.

A. De Dorpermolen

★ 39. BOSMANS, Peter Jacob = Zjaakse vanne Miéle

zoon van Petrus Jacobus Bosmans (+M. 27 sept. 1878)
Anna Maria Neyens (+M. 5 juli 1864)

°Meeuwen 8 februari 1858
+Meeuwen 7 september 1928

X Meeuwen 27 november 1901

VAN ES, Maria Hubertina

dochter van Pieter Jan Van Es
Catharina Elisabeth Wolter

°Meeuwen 3 april 1877
+M. 1 mei 1954

Gehucht : Luythegge

Huisnaam : Molen, Dorpermolen
of Voorste molen

Meer dan vijftig jaar molenaar op de Dorpermolen, waar hij geboren werd en overleed. Na zijn dood opgevolgd door zijn enige zoon Martinus Bosmans (Teng vanne Miéle).

B. De Berenheidermolen

★ VANHOOF, Peter Antoon (zie nr. 34)

40. DEJONG, Petrus Hermanus = Piér Kinkel

zoon van Peter Jacob De Jong (°Meeuwen 12 april 1838)
Maria Lucia Serroyen (+Meeuwen 28 februari 1898)

°Meeuwen 10 oktober 1866
+Kaulille 4 december 1939

X Peer

PLESSERS, Maria Catharina

dochter van

°Linde Peer 8 maart 1870
+Kaulille 14 oktober 1949

Gehucht : Berenheide Huisnaam : Slagmolen

Volgde in 1895 Peter Antoon Vanhoof (zie nr. 34) op.

Vertrok op 7 januari 1901 naar Peer en nog later naar de windmolen in Sint-Huibrechts-Lille.

Zijn grootvader, Jan Baptist Dejong (°Meeuwen 2 april 1805), linnenwever, huwde op 22 augustus 1836 in Meeuwen met Joanna Gertrudis Soons (°Meeuwen 21 januari 1803), linnennaaster. De vader van deze Jan Baptist Dejong, Peter Dejong, werd in Leuven geboren.

C. De windmolen

★ 41. BOSMANS, Jan Hendrik Rikske vanne Miéle

zoon van Petrus Jacobus Bosmans
Anna Maria Neyens

°Meeuwen 14 februari 1862
+Meeuwen 21 mei 1909

X

SWILLENS, Maria Helena

dochter van Mathieu Waltherus Swillens (+Neeroeteren)
Anna Margaretha Smeets (+Neeroeteren)

°Neeroeteren 13 februari 1864
+Meeuwen 25 juni 1908

Gehucht : Vliegeneinde

Huisnaam : Windmolen
Vliegeneinde 80

Neef van nr. 39.

Vertrok in 1891 naar de Hoogmolen in Ellikom. Inschrijving 24 juli 1891. Hij volgde er Jan Peter Vandijck (°Ellikom 14 mei 1834 - gehuwd met Mechtildis Eerlings (°Ellikom 23 februari 1841) als molenaar op.

In 1897 kocht hij ergens een bestaande windmolen, liet ze naar Meeuwen overbrengen en bouwde ze op het gehucht Vliegeneind weer op.

Zijn opvolger in Ellikom werd Hendrik Jozef Ceyskens (°Ellikom 15 augustus 1868), zoon van Jan Michiel Ceyskens (°Ellikom 26 april 1832) en Maria Helena Scheelen (°Peer 26 februari 1835).

Jan Michiel Ceyskens was molenaar op de Neermolen.

Jan Hendrik Bosmans was de vader van o.a. E.P. Martinus van de H. Familie (= Jan Hendrik Bosmans °Meeuwen 18 oktober 1901 +Libenge 13 mei 1948), generaal-consultor der PP. Passionisten te Rome.

Helena Swillens, de echtgenote van "Rikske", was afkomstig van "Buúterstoks" in Neeroeteren. In haar overlijdensbericht staat zij als winkelierster vermeld.

Jan Hendrik Bosmans verongelukte met de molenkar op de kasseiweg van Meeuwen naar Ellikom op 21 mei 1909.

II. BROUWERS

Aangaande de dorpsbrouwerijen van Meeuwen werd voor zover wij weten nog niets gepubliceerd. Dat betekent niet dat we er niets over weten. Uit een volkstelling van 1762 die wij in de eerste drie jaargangen van dit tijdschrift integraal publiceerden, blijkt dat er toen in Meeuwen drie brouwers waren. De drie brouwerijen lagen in het Dorp. Slechts één ervan overleefde de 19e eeuw. Dat was de brouwerij van de familie Indekeu. Deze brouwerij (nu volledig verdwenen) werd gesticht door Arnoldus Indekeu in 1753. Tot ca. 1920 was ze een belangrijk bedrijf, waar talrijke Meeuwenaars als meid, knecht, brouwersgast of voerman werk vonden.

★ INDEKEU, Peter Jacob = de Bruiwer
(zie ook nr. 2)

De naam van de brouwerij van P.J. Indekeu was "DE MEEUW". Zij was gespecialiseerd in flessenbier, maar leverde ook tonnenbier. Rond 1895 onderscheidde de brouwerij zich op verscheidene tentoonstellingen. Op de wereldtentoonstelling van 1894 te Antwerpen behaalde ze een "Eervolle Vermelding".

P.J. Indekeu was de vader van Jozef Indekeu, medestichter van de brouwerij van Alken.

Vermelden we nog dat P.J. Indekeu gedurende ettelijke jaren de postkoets ("malle-poste") uitbaatte en dat hij aan de Weg naar Ellikom een brikkenoven bezat.

SPECIALITEIT VAN FLESSCHEN BIER.

BIERBROUWERIJ

Handel in Genever en sterke dranken

AZIJN

P. J. INDEKEU.

TE MEEUWEN

Aan 1901

Debet M. Heet gemeente bestuur van Meerssen

Voor verkoop en levering van het volgende behaaltbaar alhier. De kwijtingen worden gegeven onder voorbehoud van alle rechten voor wat de vorige niet betaalde rekeningen betreft.

Maand	Datum	Nummers	Getal liters	Prijs	DEBET		CREDIET	
					Fs	Cmen	Fs	Cmen
1901								
April	11			37 jonge Canada boompjes a f 0.85 't stuk met vrucht	31	45		
	11			14 jonge Lindenboompjes a f 1.22 't stuk met vrucht	15	86		
				Totaal f	47	31		

Een ieder met beste zorg dragen voor het ledige vakwerk en het in goeden staat te rug leveren. - De winten en floosden per spier verzonden moeten franco statie Ellicom Meerssen terug gezonden worden.

III. HOEFSMEDEN

De hoefsmederij is in Meeuwen in de loop der eeuwen grotendeels beoefend door 3 belangrijke families : Daemen, Vanbaelen en Kerfs. Tot het einde van de 18e eeuw was het smidsambacht zowat het monopolie van de familie Daemen. Toen kwam er een belangrijke smedenfamilie bij : Vanbaelen. Vanaf het midden van de 19e eeuw trad de familie Kerfs geleidelijk op de voorgrond. In de tweede helft van de 19e eeuw waren er ook nog een paar kleinere smidsen.

★ 42. KERFS, Wilhelmus = Hel (Wilhelmus) de Smiét

hoefsmid

zoon van Jacobus Kerfs (+Gruitrode 29 augustus 1841)
Anna Maria Gerits (+Bree 31 maart 1846)

°Beek 27 februari 1830
+Meeuwen 12 maart 1906

X (20 september 1860)

X (28 juli 1874)

1) DAEMEN, Margaretha

2) Houben, Anna Maria, dienstmeid

dochter van

dochter van

Dionysius Daemen
(°M. 25 oktober 1790)
(+M. 20 maart 1858)

Pieter Houben (+Wijchm. 26-11-1862)
Aldegondis Verhees (+Wijchm.
22-6-1841)

M. Helena Beunis
(°M. 8 juli 1797)
(+M. 1 februari 1890)

°Wijchmaal 31 mei 1838
+Meeuwen 12 november 1878

°Meeuwen 23 maart 1831
+Meeuwen 3 mei 1873

Gehucht : Dorpsstraat nr. 16

Huisnaam : Bij de Smid

Vorige verblijfplaats : Zolder

Inshr. Meeuwen : 3 december 1859

Guillaume of Willem Kerfs werd in Meeuwen ingeschreven op 3 december 1859. Hij kwam van Zolder. Waarschijnlijk had hij daar ergens als "smidsgast" gewerkt.

Op 20 september 1860 huwde hij in Meeuwen met Margaretha Daemen, zuster van Arnold Daemen (Nol vannen Hiével) Zie nr. 35).

Zijn schoonvader, Dionisius Daemen (+Meeuwen 20 maart 1858), was hoefsmid.

Willem Kerfs vestigde zich in het Dorp op de plaats waar zijn schoonzoon Louis Nouwen (schoenmaker Lewieke De Bot) vroeger woonde. Het lemen huis dat in 1917 afbrandde was zijn eigendom. Vermoedelijk werd dat huis door Willem Kerfs gebouwd. De smidse lag achter de woning. Willem Kerfs was ook herbergier.

In het bevolkingsregister vonden we ook een paar van zijn eerste smidsgasten.

Jan Michiel Vanbaelen (°Overpelt 29 oktober 1847). Deze

kwam van Overpelt. Ingeschreven in Meeuwen op 20 april 1868. Vertrokken naar Hamont op 15 maart 1870.
Gerardus Bloemen (°Neerpelt 24 juli 1850). Deze kwam van Neerpelt. Ingeschreven in Meeuwen op 8 april 1875. Vertrokken naar Hamont op 15 april 1876.

Kinderen uit het eerste huwelijk van Willem Kerfs :

- Maria Helena °M. 10 maart 1861 : huwde in 1884 met Ludovicus Driesen
- Anna Maria °M. 6 april 1862 en +M. 8 april 1862
- M. Catharina °M. 19 august. 1867 : huwde in 1895 met Ludovicus Nouwen (Lewieke De Bot)

Kinderen uit het tweede huwelijk van Willem Kerfs :

- Peter Joseph °M. 6 juli 1875 : huwde in 1899 met Maria Rosa Schoofs
- Jacobus °M. 27 oktober 1877 en +M. 23 februari 1885
- Martinus °M. 12 november 1878 en +M. 12 november 1878. (De moeder overleed op dezelfde dag)

43. KERFS, Peter Joseph = Zjef de Smiét

zoon van Wilhelmus Kerfs (hoefsmid)
A. Maria Houben (+M. 12 november 1878)

°Meeuwen 6 juli 1875
+11 januari 1947

X (10 april 1899)

SCHOOFS, Maria Rosa (landb.)

dochter van Arnold Schoofs (landb.)
Maria Anna Stevens (landb.)

°Meeuwen 22 maart 1874
+Meeuwen 17 februari 1923

Gehucht : Dorpsstraat nr. 24 Huisnaam : biej de Smiét

Enige overlevende zoon van nr. 42.

Joseph Kerfs leerde het smidsambacht van zijn vader en volgde hem op. De smidse verhuisde evenwel naar een andere plaats. Toen Joseph trouwde, werd het ouderlijk huis waarschijnlijk te klein, want in 1895 was Louis Nouwen (Lewieke De Bot) er ingetrouwd. Louis Nouwen en zijn echtgenote Catharina Kerfs (halfzuster van Joseph) kochten het huis. Willem Kerfs (zie nr. 42), die sinds 1878 weduwnaar was, mocht tot aan zijn dood in het huis blijven wonen. Joseph Kerfs moest voor de smidse naar een andere

Meuwen, den 1 Januari 1914

De Gemeente Meuwen

Debet

AAN Jos. Kerfs-Schoofs

HOEFSMID — HANDEL IN IJZERWAREN

MEUWEN

Voor verkoop en levering van het volgende:

Typ. Eug. Frencked, Bree

1912	3 bouten verlengd aan de lamp van 7 dorps	1	00
	1 kilo halfkepermagels		35
	1 kilo latnagels		40
	ijzere windbaken aan schooivensters		50
1913	school goten gestopt	1	20
	1/2 kilo krammen		40
	15 kilogr. gegalvaniseerde stooftuis	15	30
	1 gegalvaniseerde elleboog	1	00
	nieuwen stooftak kolenbak	3	20
		23	35

frs

Volstaan te Meuwen den 15 Februar 1914

plaats uitzien. Hij verhuisde naar Arnold Daemen, schoonbroer van zijn vader, die in de Dorpsstraat woonde. Daar besloeg hij paarden in één van de stallingen of in het bakhuis. De woning van Arnold Daemen bestaat niet meer. Later vestigde hij zich op het Mansgoed aan de Dorpsstraat (niet te verwarren met het Mansgoed in het gehucht Luythegge). Daar woonde Maria Aldegondis Stevens, weduwe van secretaris Joannes Mathias Kerkhofs (°Ellikom 25 april 1828 +Meeuwen 30 januari 1890, X Meeuwen 27 juli 1875).

J. Kerfs was niet alleen hoefsmid, maar ook handelaar in ijzerwaren (maréchal ferrants) en herbergier. Hij werd opgevolgd door één van zijn zonen nl. Hubert Kerfs (Bèer vanne Smiét).

★ VANBAELEN, Petrus Joannes
(zie ook nr. 22)

De stamvader van deze familie Vanbaelen in Meeuwen was Petrus Joannes Vanbaelen van Kaulille (+Meeuwen 18 mei 1829).

Op 2 april 1788 huwde hij in Meeuwen met Maria Elisabeth Kerfs (+Meeuwen 4 februari 1827). Hij was hoefsmid.

Hun oudste zoon, Arnoldus (°Meeuwen 18 juli 1791 +Meeuwen 4 april 1867), huwde twee keer. Uit zijn eerste huwelijk, met Catharina Elisabeth Gilissen (+Meeuwen 9 januari 1839), had hij vijf kinderen. Zijn tweede echtgenote, Maria Aldegondis Goflo (°Neeroeteren 30 oktober 1803 +Meeuwen 19 april 1854), schonk hem drie kinderen. Arnold was hoefsmid.

De oudste en enige overlevende zoon uit het eerste huwelijk, Arnold (°Meeuwen 6 juni 1821) huwde op 16 mei 1843 met Petronella Palmans van Grote-Brogel. Zij waren de ouders van Petrus Joannes Vanbaelen.

P.J. Vanbaelen dreef "handel in alle soorten van ijzerwerk" en had ook een café. Daarbij was hij nog lid van het Cecilia-koor en van de fanfare.

De woning en de smidse zijn nu verdwenen (afgebroken in 1974). We kunnen de plaats het gemakkelijkst situeren door te vertellen dat men er nu de G-bank vindt.

44. VANBAELEN, Joannes Henricus = Zjang Vanbaelen

zoon van Petrus Joannes Vanbaelen
Anna Catharina Jutten

°Meeuwen 16 juni 1880
+Meeuwen 5 juni 1950

1) X

KRISTUS, Maria Aldegonda
dochter van Mathias Kristus
Helena Willems

°Opoeteren 9 november 1883
+Meeuwen 4 maart 1929

Gehucht : Dorp

2) X (28 januari 1933)

COLAERS, Maria (Merieja vanne Bosser)
dochter van Jozef Colaers
Agnes Camps °M.01.08.1872

°Houth. 10 sept. 1898 +11 juli 1956
+Meeuwen 26 juni 1982

Huisnaam : bieje Vanbaelen

HANDEL IN ALLE SOORTEN VAN IJZERWERK

HOEFSMEDERIJ

P. J. VAN BAELEN-JUTTEN

MEUWEN

M. Rekening der gemeente Meuwene Dolst

voor verkoop en levering van hetgene volgt:

Meuwen, den

19

Maaeyck. — P. Van Venckenray-Roex.

Juni 4	2 Stoven uitgebroken in de gemeente school	7 00
September 7	2 ringen gemaakt voor in te metelen in de gemeente-school	7 00
9	2 Stoven ingeret in de gemeente-school	7 00
November 11	Een nieuw stroofijzer gemaakt	0 50
	Een nieuw hooischep geleverd	0 80
		4 30

Voldaan den 15 Januari 1914

P. J. van Baelen

Zoon van de hierbovengenoemde en broer van oud-strijder Joannes Jacobus Vanbaelen (°1885).

Zijn eerste echtgenote woonde bij haar huwelijk op het kasteel in Gruitrode. Zij werd in Meeuwen ingeschreven op 1 februari 1916.

Toen J.H. Vanbaelen in 1933 hertrouwde, verhuisde de smidse naar het dorpsplein, naast de vroegere brouwerij Indekeu.

Daar bleef Jan op het aambeeld slaan tot enkele jaren na de Tweede Wereldoorlog. De smidse bestaat niet meer. Op dezelfde plaats drijft J. Vanbaelen-Gielissen nu een handel in centrale verwarming en sanitair.

IV. RADMAKERS

Van de oude verdwenen ambachten is er één dat mensen altijd erg heeft geboeid : het radmaken. In het midden van de 18e eeuw waren er in Meeuwen drie radmakers die tot twee families behoorden : Coetsen en Janssen. Zij woonden in het Dorp, waar ook de smeden woonden. Het waren immers de smeden die de ijzeren wielband ("reip") om het rad moesten leggen.

Rond het midden van de 19e eeuw vestigde zich de laatste radmakersfamilie in Meeuwen, nl. Weevers. Over deze Weeversen publiceerden wij al in Jg. V, nr. 2, blz. 33-34.

★ 45. WEEVERS, Arnold = Nol vanne Wiejer

zoon van Jan Mathijs Weevers (+Opoeteren)
Anna Catharina Layen (+Opoeteren)

°Opoeteren 23 augustus 1826
+Meeuwen 23 oktober 1902

X (28 februari 1854)

HOUBEN, Maria

dochter van Arnold Houben (°Meeuwen 12 sept. 1789
+Meeuwen 3 juli 1834)

Maria Helena Vanbaelen (°Meeuwen 22 augustus 1789
+Meeuwen 1 januari 1848)

°Meeuwen 26 januari 1822
+Meeuwen 27 maart 1887

Gehucht : Luttelmeeuwen

Huisnaam : Aan de Weyer

Zijn schoonmoeder, Maria Helena Vanbaelen (°M. 22 augustus 1789), naaister, was de dochter van hoefsmid Petrus Joannes Vanbaelen-Kerfs (zie blz. 23). Catharina Elisabeth Weevers, dochter van Arnold, huwde op 15 oktober 1883 met Peter Michiel Martens (°29 juli 1858), timmerman van Oplabbeek.

MEUWEN, den 25 April. 1915.

M Gemeentebestuur Meuwen (Boschbeheer) Debet
aan JAN WEEVERS

== Radmaker, Schrijnwerker-aannemer ==

te Meuwen

Voor verkoop en levering van het volgende :

April.	Een grein. afgedaam, gerangd en verder er een nieuw houtwerk aan het stronkenmachien van gemaakt, en gecarboniseerd	24,00
 tot voldoening	
	J. Weevers	

46. WEEVERS, Jan Henricus = Zjang vanne Wiejer

zoon van Arnold Weevers (wagenmaker)
Maria Houben (+M. 27 maart 1887)

°Meeuwen 7 mei 1865
+Meeuwen 31 mei 1930

X (21 april 1887)

BERBEN, Elisabeth dienstmeid

dochter van Peter Jan Berben)
Anna Maria Weytjens) woonachtig te Genk

° Gruitrode 18 mei 1861
+Meeuwen 18 oktober 1926

Gehucht : Luttelmeeuwen

Huisnaam : Aan de Wiejer

Jan Weevers volgde zijn vader als radmaker=schrijnwerker op.
De zonen van Jan Weevers werden ook schrijnwerker.

V. KUIPERS

Van de evolutie van het kuipersambacht in Meeuwen hebben we nog geen klaar beeld. Het aantal kuipers heeft waarschijnlijk nooit hoger gelegen dan twee. Van de toestand rond 1900 zijn we beter op de hoogte.

★ 47. HOLLANDERS, Gerard = Kieper Graadje

zoon van Antonius Hollanders (°Meeuwen 6 jan. 1797
+Meeuwen 9 aug. 1860 landbouwer)
Ida Kimps (Neerpelt +4 okt. 1856 landbouwster)

°Meeuwen 2 juli 1832
+Meeuwen 18 mei 1908

X (7 mei 1864)

HOUBEN, Maria Aldegondis

dochter van Arnold Houben (°M. 20 dec. 1791 +M. 11 nov. 1868)
Anna Elisabeth Millen (°M. 13 juni 1805 +M. 25 februari 1882)

°Meeuwen 18 maart 1830
+Meeuwen 8 januari 1894

Gehucht : Luttelmeeuwen

Huisnaam : Kuiper

Kuiper

Zijn grootvader was ook een Gerardus. Die werd op 14 januari 1734 in Meeuwen geboren als derde kind van Dionisius Hollanders (+Meeuwen 9 april 1734) en Christina Beunis (+Meeuwen 17 juli 1742), die op 28 januari 1727 gehuwd waren. Na de dood van haar echtgenoot, hertrouwde Christina Beunis op 6 oktober 1734 met Petrus Jonckers van Genk. Na haar overlijden huwde Petrus Jonckers nog een paar keer.

Gerardus Hollanders (°M. 14 januari 1734) trad driemaal in het huwelijk. Uit het eerste huwelijk, op 10 september 1761, met Helena Mossis van Meeuwen, had hij 6 kinderen. Helena Mossis overleed op 13 juni 1785.

Uit het tweede huwelijk, met Elisabeth Christiens, op 15 mei 1786, had hij 2 kinderen. Elisabeth Christiens overleed op 22 juni 1791.

Uit het derde huwelijk, met Catharina Langens van Genk, op 28 januari 1794, had hij nog 2 kinderen.

Zijn vader, Antonius Hollanders (°M. 6 januari 1797 +M. 9 augustus 1860) was uit het derde huwelijk. Hij woonde met zijn gezin op het Kuulisgoed op Luttelmeeuwen.

Graadje zelf zocht het geluk bij zijn buurmeisje Maria Aldegondis Houben. Zij was de oudste dochter van Arnold Houben-Millen, die aan de huidige Luttelmeeuwenstraat woonde (tegenover Klompennol). Graadje en Gon bleven op het ouderlijk huis wonen. Zijn dochter Maria Hollanders (Meriej van Graadje) huwde met Jan Schrooten (Zjang van Tieske Kerfs). Zij vestigden zich in Antwerpen, waar Jan douanier werd.

48. HOLLANDERS, Petrus Jacobus = Kuub van Graadje

zoon van Hollanders Gerardus

Maria Aldegondis Houben (+Meeuwen 9 januari 1894)

°Meeuwen 25 maart 1867

+Meeuwen 7 september 1948

X Peer 25 augustus 1895

KUPPENS, Maria Aldegondis

dochter van Jan Arnold Kuppens (+Peer 17 maart 1878)

Maria Catharina Thijs (+Peer 25 oktober 1886)

°Peer 23 mei 1874

+Antwerpen 5 februari 1955

Gehucht : Luttelmeeuwen nr. 424

Huisnaam : Kieper

Beroep : kuiper

Zoon van nr. 47. Hij leerde het vak thuis en in Antwerpen. Zijn jongste kind viel in 1923 in een aardappelmesje en overleed. Haar begrafenis was de eerste op het nieuwe kerkhof, dat eind 1985 ontruimd werd.

49. VLIEGEN, Jan Hendrik

= Rik Biénis

Kieper Biénis

zoon van Martinus Vliegen

Maria Gertrudis Smeets

°Meeuwen 16 juni 1843

+Meeuwen 8 februari 1921

X (15 juni 1872)

RAEMAKERS, Anna Christina

dochter van Joannes Raemakers
Maria Elisabeth Hollanders

°Meeuwen 16 mei 1838
+Meeuwen 7 augustus 1910

Gehucht : Dorp Huisnaam : Beunis

Rik Biénis was een merkwaardig man. Van 1869 tot 1911 was hij rentmeester-opzichter van het domein Donderslag, toen eigendom van de heer De Lexhy. Zoals u elders in de nummer kunt lezen werd hij ook jachtwachter op het schietveld van de N.V. John Cockerill. Door deze functies kwam hij in contact met heel wat rijke en ontwikkelde mensen, zoals blijkt uit zijn briefwisseling. Voor 1900 had hij al een fiets, waarschijnlijk de eerste in Meeuwen. Enkele jaren later verkocht en herstellde hij zelf fietsen. Als jachtwachter op het schietveld van de N.V. John Cockerill kreeg hij nog voor de Eerste Wereldoorlog een particuliere telefoon. In die tijd kocht hij ook een FN-moto, de eerste in Meeuwen. Het kuipersambacht had hij in Lummen geleerd. Hij maakte o.a. boterstannen, emmers en tonnen.

(wordt voortgezet)

Martin Vliegen

DE HÓNSKLIP

Met genoegen hebben wij kunnen vaststellen dat onze vorige bijdrage over de hondenclub uit de jaren dertig (Zie Reengenoten jg. III nr. 2) veel bijval heeft geogst en dat heel wat lezers zich nog het een en ander ervan herinnerden. Wij, van onze kant, hebben ondertussen nog enkele bijzonderheden opgespoord.

DE NAAM VAN DE CLUB

Niemand van onze zegslieden kon zich de naam van de club nog herinneren. In een oud notitieboekje van Jef Vaesen, dat onlangs werd teruggevonden, staat nochtans het volgende :

*"Ontvangen van Loos André Ellikom
Lid van dobberman Meeuwen de 13.11.'38"*

Wij durven dus aannemen dat de naam "Dobbermansclub" was, te meer omdat verschillende leden een dobermann hadden.

DE HONDENMARKT

De club organiseerde ook ieder jaar een hondenmarkt : die werd op paasmaandag na de hoogmis op het Dorpsplein gehouden.

Deze markt was bedoeld als verkoopmarkt en tegelijk als tentoonstelling om de club wat bekendheid te geven en om belangstellenden met de club in aanraking te brengen. Er waren dus ook honden die niet te koop werden gesteld; zij dienden alleen om het geheel wat meer kleur en klank te geven.

Tussen twee lindebomen voor de brouwerij van Indekeu werd een touw gespannen en daaraan werden de tentoongestelde honden met hun leiband vastgemaakt.

Naar ons verteld werd, kwamen er ook soms hondenkwekers jonge honden te koop aanbieden. Onder de leden van de club van Meeuwen waren er trouwens enkele die zich ooit met het fokken van honden hebben beziggehouden, o.a. Bert Smeets (Bert Veller) en Jaak Hoogmartens (Zjaakske Megisters).

DE ONGANG MET DE NABURIGE CLUBS

In de eerste aflevering schreven wij dat verschillende clubs, waaronder die van Meeuwen, interclubwedstrijden organiseerden. Wij noemden toen de clubs van Meeuwen, Wijchmaal, Houthalen, Hechtel, Lanklaar, Winterslag, en (onder voorbehoud) Eisdén.

Ook Eigenbilzen hoorde daarbij. De leden van Meeuwen gingen zelden met hun honden naar een wedstrijd in Eigenbilzen wegens de afstand, maar die van Eigenbilzen kwamen wel ooit naar Meeuwen.

Henri Indekeu wist ons nog te vertellen dat onder de acht genoemde clubs overeengekomen was dat iedere club die zich voor deelneming aan een wedstrijd opgaf, het inschrijvingsgeld voor minimum twee deelnemers moest betalen, ook indien men later besloot niet aan de wedstrijd deel te nemen.

In het bovenvermelde notitieboekje van Jef Vaesen staan enkele adressen van contactpersonen van andere clubs. Het zijn waarschijnlijk adressen van clubvoorzitters.

- GUISSON (of Gorissen) Benedict, Dorpsstraat, Eigenbilzen
- WAGEMANS Jos, ... laan 44, Winterslag
- KNEVELS Jos, Café Cambrinus, Eisden
- DRIES Peter, Café Breda Peerderbaan Hechtel
- VANSTIPPELEN August, Heuvelstraat 25, Lanaken
- BIELIEN Jan (Jan van de Wever) Wijchmaal

In deze lijst ontbreekt nog :

- ACHTEN Thijske, Café Radio, Rijksweg, Houthalen

DE AANSLUITING BIJ "SINT-HUBERTUS"

In het voorjaar van 1940 werd in een café in Peer (bij Louis Willems) een vergadering gehouden waar het merendeel van de acht genoemde clubs vertegenwoordigd was.

Op de agenda stond een voorstel om samen toe te treden tot een Belgische bond van hondenliefhebbers, "Sint-Hubertus". Deze vereniging bestaat nog. Wij willen er wel op wijzen dat zij niet de enige gelijkwaardige vereniging is.

Op de vergadering in Peer werd het wezen en de werking van de bond Sint-Hubertus uitgelegd. Een belangrijk punt was, dat de aangesloten leden met honden met stamboom moesten optreden.

Na beraadslaging werd de gezamenlijke toetreding van de acht clubs tot de bond SINT-HUBERTUS goedgekeurd.

Het blijkt dat verschillende clubs die na de oorlogsperiode heropleefden, tot in de jaren '60 bij Sint-Hubertus aangesloten waren, o.a. de clubs van Hechtel en Lanaken.

HONDSOLLE PRET

Als wij zouden schrijven dat het tijdens al die jaren dat de club heeft bestaan altijd koek en ei geweest is, zouden wij de waarheid zeker geweld aandoen. Er waren zoals overal kleine ruzies, misverstanden en meningsverschillen, maar de leden beleefden dikwijls veel plezier. Het was niet zonder heimwee dat Fonske Schepers (Fónske van Helke) ons eens vertelde : "Vèè hemme vanzelève vèèl plezeer gemaakt !"

Bijvoorbeeld bij uitwedstrijden. De afstand naar de andere gemeenten was redelijk groot en de verplaatsing gebeurde meestal per fiets. Dat was dan wel een aanleiding of een alibi om onderweg eens af te stappen. Zo keerden die van Meeuwen eens met z'n vieren terug van een wedstrijd in Wijchmaal : Fons Schepers, Jef Vaesen, André Loos en Henri Indekeu. In Peer zouden ze ergens binnengaan. Maar, het moest een café zijn waar ze niet alleen een pintje konden drinken,

maar ook eens konden dansen met de meisjes van achter de tapkast. De keuze viel op een café aan de Breeërkiesel in Peer, "bij Miena Plaat". Daar stond toen een "lange, blonde van Jan vanne Lame van Grote-Brogel" achter het buffet. Zo gezegd, zo gedaan : vier man naar binnen, de honden aan de leiband, een pintje besteld, wat gepraat, terwijl de muziek van de platenspeler de aanwezige klanten in gezellige stemming hield. Op zeker moment besloot Jef Vaesen toch maar een dansje te wagen. Hij legde zijn hond vast aan de poot van een caféstoel en vroeg de tapster ten dans. De hond scheen het dansnummer van zijn meester niet erg te waarderen en begon zenuwachtig te worden. Plotseling schoot hij, achtervolgd door een buitelandse en botsende caféstoel, door de openstaande cafédeur naar buiten. Met ingetrokken staart stak hij zonder te kijken de weg over en liep tenslotte vast in de haag van een moestuin aan de andere kant van de weg, naast het café van Jef Vrijzen (Jefke Martens). De dienstster die nog net de stoel had naar buiten zien glippen, liet haar danspartner prompt in de steek en zette de achtervolging in. "M'ne stoel ! M'ne stoel !", riep ze in volle paniek. Jef Vaesen stond even alleen tussen de schaterlachende omstaanders. "En mienen hónt dan !", riep hij, terwijl hij het meisje achternaliep, om de hond en de stoel uit de haag los te maken. En dit voorval is deze mannen nog goed in het geheugen gebleven.

DE CLUB NA DE OORLOG

Zoals gezegd, kwamen verscheidene clubs pas na de oorlog terug op gang; andere, zoals die van Meeuwen, geraakten niet meer op dreef. De club van Wijchmaal kwam ook niet meer van de grond, maar een paar van de vroegere leden hielpen mee aan de oprichting van een club in Peer. De nieuwe club vergaderde en verzamelde bij "Pol Kip". In Meeuwen is er na de oorlog nog een poging geweest om de club nieuw leven in te blazen. Een vergadering hierover zou in het jaar 1946 gehouden zijn in het café bij Jef Kerkhofs (Zjefke vannen Haas). Men inde er de lidgelden, zozegd van de achterstallige oorlogsjaren, nl. honderdvijftig frank van ieder van de negen aanwezige leden, waaronder de caféhouder die ook lid was geworden. Maar verder geraakte men niet, wegens allerlei moeilijkheden en geschillen waarop wij hier niet kunnen ingaan.

Een hele tijd later overleed de "kassier" van de vroegere club Martin Schoofs (Teng vanne Bel). Toen bleek dat er nog een saldo van ongeveer zeshonderd frank in de kas van de vooroorlogse club stak. Op een vergadering van oud-leden in het café bij Zjefke vannen Haas werd het bedrag op verzoek van de voorzitter geliquideerd. De aanwezige leden besloten een mis te bestellen ter nagedachtenis van Martin Schoofs en van het overschot werden enkele rondjes bier en sigaren onder de aanwezigen verdeeld.

De club behoorde daarmee volledig tot het verleden.

J. VAESSEN

MIÉVER KAL

FAUNA EN FLORA

In onze vorige nummers brachten wij onder deze titel al :

1. een lijst van uitdrukkingen om hoeveelheid, maat, gewicht of oppervlakte aan te duiden;
2. een lijst van scheld- en spotnamen.

Wij hebben vastgesteld dat deze rubriek bij onze lezers goed in de smaak valt. Daarom gaan we ermee door, doch ook, omdat we willen voldoen aan onze doelstelling van heemstudie. Dialectbeschrijving is één belangrijk aspect daarvan.

Wij weten maar al te goed dat ons dialect allerlei wijzigingen ondergaat, ja zelfs gedeeltelijk verdwijnt onder invloed van het Algemeen Nederlands, dialecten van inwijkelingen, enz. en dit alles veel vlugger dan we zouden willen.

Nu en in de volgende nummers zullen we proberen de volkse naamgeving i.v.m. fauna en flora in ons dialect weer te geven.

Wij zijn er ons van bewust dat wij daarin altijd onvolledig zullen blijven en dat onze waarnemingen hier en daar onnauwkeurig en zelfs verkeerd kunnen zijn. Aan onze lezers om ons hiervoor op de vingers te tikken. Wij publiceren maar al te graag uw aanvullingen, opmerkingen en rechtzettingen.

De reeks begint met de vogelnamen. Aangezien wij geen ornithologen zijn, hebben wij vooraf enkele van de talloze werken uit de rijke fauna- en floraliteratuur moeten raadplegen. Daarnaast hebben wij, gewapend met natuurgetrouw beeldmateriaal, enkele zegslieden bezocht.

Van de meeste vogels geven wij niets anders dan de Nederlandse, de Latijnse en de Meeuwense naam. De nummers tussen haakjes verwijzen naar taal- en volkskundige opmerkingen die op de lijst volgen.

Voor alle andere informatie omtrent fauna en flora in Meeuwen verwijzen wij u naar de bestaande literatuur en vooral naar de milieuvereniging Calluna van Meeuwen, die zich met de inventarisatie, de studie en de bescherming van de natuur in onze gemeente bezighoudt.

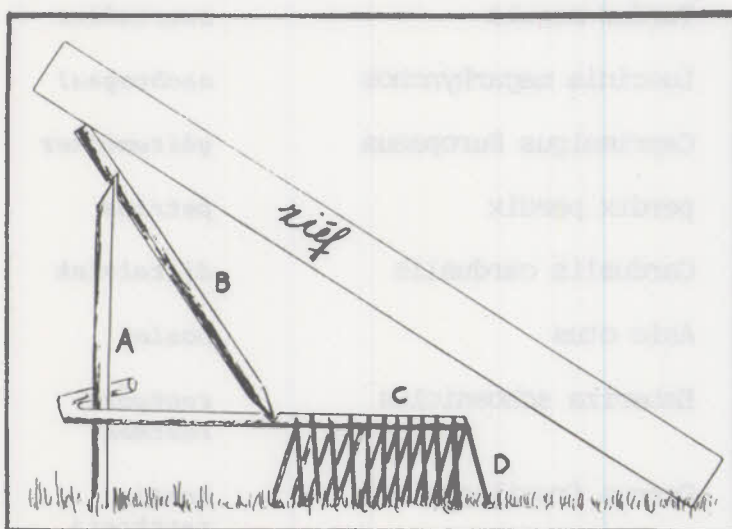
Opgelet ! De lijst die wij publiceren is geen inventaris van alle broedvogels in Meeuwen. Om te weten of bepaalde vogels ook in Meeuwen voorkomen, kunt u b.v. de "Atlas van de Broedvogels in Limburg" van Jan Gabriëls (uitgegeven door de Belgische natuur- en vogelreservaten v.z.w. in samenwerking met het Lisec, 1985) lezen. Daarin vindt u gegevens over meer dan 140 vogels.

De tekeningen bij dit artikel hebben te maken met de vogelvangst. Zij zullen bij sommige lezers beslist jeugdherinneringen oproepen.

BLAUWE REIGER (1)	Ardea cinerea	(blàuwe) rèiger
BOERENZWALUW	Hirundo rustica	stalzwaleft
BOOMKLEVER (2)	Sitta Europaea	buimluiperke buimkrùuperke
BOOMKRUIPER	Certhia brachydactyla	buimkrùuperke buimluiperke
BOSUIL	Strix aluco	bosiel
BUIZERD (3)	Buteo buteo	valk klamper
EKSTER (4)	Pica pica	ègerst hèigègerst
FAZANT (5)	Phasianus cochicus	wille fezant bosfezant
GEELGORS	Emberiza citrinella	gèle sjriever
GEKRAAGDE ROODSTAART	Phoenicurus Phoenicurus	sjuiwvègerke ruútstertsje
GELE KWIKSTAART	Motacilla flava	kùuwhèèrtsje
GOUDHAANTJE	Regulus regulus	bospieperke
GOUDVINK	Pyrrhula pyrrhula	guitvink
GRASMUS	Sylvia communis	graasmès
GRAUWE KLAUWIER	Lanius collurio	niégenduúder
GROENE SPECHT	Picus viridus	grene specht
GROENLING	Chloris chloris	greenvink
GROTE BONTE SPECHT	Dendrocopus major	specht
HEGGEMUS (7)	Prunella modularis	blàuwe wienstemper
HOP	Upupa epaps	(stink)hóp
HOUDUIF	Columba palumbus	wil dùuf huitdùuf bosdùuf
HOUTSNIP	Scolopax rusticola	bossnep
HUISMUS (8)	Passer domesticus	mès
HUISZWALUW	Delichon urbica	hùuszwaleft nónneke
KAUW (9)	Corvus monedula spermologus	kaak

KEEP	Fringilla montifringilla	kwèèkvink nuúrtvink
KERKUIL	Tyto alba guttata	kèrkiel tuúreniel
KIEVIT	Vanellus vanellus	kiewit
KLEINE BONTE SPECHT	Dendrocopus minor	specht
KLEINE KAREKIET	Acrocephalus scirpaceus	karrekiet
KNEU	Acinthis cannabina	hèiknieper hèigknieper
KOEKOEK	Cuculus canorus	kókkók
KOKMEEUW	Larus ridibundus	miéf
KOOLMEES (10)	Parus major	biejmèske
KORHOEN	Lyrurus tetrix	hèijhaan korhaan
KRAAI	Corvus corone	(zwarte) kreij
KRAANVOGEL (11)	Grus Grus	kruúnekraan
KRAMSVOGEL	Turdus pilaris	kransvuúgel
KRUISBEK	Loxia curvirostra	kriesbek
KUIFLEEUWERIK	Galerida cristata	liéwerk
KWARTEL	Coturnix coturnix	kwartel kwakkel
LACHDUIF (12)	Streptopelia risoria	ruúsdùuf
MEREL	Turdus merula	zwartmèler
NACHTEGAAL	Luscinia megarhynchos	nachtegaal
NACHTZWALUW	Caprimulgus Europaeus	gèitemèlker
PATRIJS	perdix perdix	petries
PUTTER	Carduelis carduelis	distelvink
RANSUIL	Asio otus	bosiel
RIETGORS	Emberiza schoeniclus	reetgórs reetmès
ROEK	Corvus frugilegus	kreij zaotkreij
ROOBBORST	Erithacos rubicula	ruútbors(t)je
SPERWER (13)	Accipiter nisus	sperver

SPREEUW	<i>Sturnus vulgaris</i>	<i>spriéf</i>
STEENUIL	<i>Athene noctua</i>	<i>kùtske</i>
SIJS	<i>Carduelis spinus</i>	<i>sèiske</i>
TJIFTJAF	<i>Phylloscopus collybita</i>	<i>huúvemetskerke</i>
TORENVALK	<i>Falco tinnunculus</i>	<i>tuúrevalk</i>
TORTELDUIF	<i>Streptopelia turtur</i>	<i>torteldùuf</i>
VELDLEEUWERIK	<i>Alauda arvensis</i>	<i>liéwerk</i>
VINK (14)	<i>Fringilla coelebs</i>	<i>botvink</i>
VLAAMSE GAAI	<i>Garrulus glandarius</i>	<i>merkef</i>
VLIEGENVANGER	<i>Muscicapa striata</i>	<i>vlegevangerke</i>
WATERHOEN	<i>Gallinula chloropus</i>	<i>waterhinneke</i> <i>waterkieke</i>
WATERSNIP (15)	<i>Gallinago gallinago</i>	<i>snep</i>
WIELEWAAL	<i>Oriolus oriolus</i>	<i>guitmèler</i>
WILDE EEND	<i>Anas platythynchos</i>	<i>wil èèn</i> <i>blokèèn</i>
WINTERKONING	<i>Troglodytes troglodytes</i>	<i>winterkiéingske</i>
WITTE KWIKSTAART	<i>Motacilla alba</i>	<i>kwikstertsje</i>
WULP (16)	<i>Numenius arquata</i>	<i>kliet</i>
IJSVOGEL	<i>Alcedo atthis</i>	<i>iesvuúgel</i>
ZANGLIJSTER (17)	<i>Turdus philomelos</i>	<i>kliester</i>

Wat gebiért 'r es e pieteke
aan stek C begint te raoze
viér aant voor ónner diej
losse klèppelkes D te kuúme ?

Lijsterstrikken

- (1) De "weersverwachting" van de plattelandsbevolking was vroeger voor een stuk gebaseerd op waarneming en verklaring van dierengedrag. Dat zelfs de vlucht van de blauwe reiger met het weer te maken had, verraste me. Wanneer de blauwe reiger naar de heide vloog en tegen het vallen van de avond schreeuwend terugkeerde, heette het : "De reiger is water guin hale." Dat was een teken dat het weer zou veranderen, nl. dat men regen kon verwachten.
- (2) Het onderscheid tussen boomklever en boomkruiper wordt in het dialect het best uitgedrukt door "*buimluiperke*" voor boomklever en "*büim-kruiperke*" voor boomkruiper. Maar, in de praktijk wordt vaak het een voor het ander gebruikt. Waarneming leert dat de boomklever met grote behendigheid langs boomstammen loopt (ook naar beneden), terwijl de boomkruiper bij het klimmen zijn staart als steun gebruikt.
- (3) De vogelnamen in dialect zijn niet allemaal "typisch" voor het dialect dat in Meeuwen gesproken wordt. Toch hoor je af en toe een intrigerende naam. Dat is het geval met een benaming voor de buizerd. Volgens M. Geusens (Sjel vanne Gelis) sprak "Teng van Kiépke" (Vliegen) vroeger altijd over een "*sneppendreijer*" sneppendraaier. Ik stel me hierbij wel enkele vragen. Ging het werkelijk om de buizerd? Was sneppendraaier een naam die in Meeuwen meer gebruikt werd? Wat is de verklaring van zulke naam?
- (4) "*Hèigègerste*" zijn eksters die hun nest niet in bomen maar in heggen bouwen.
- (5) Daarnaast :
GOUDFAZANT	<i>Chrysolophus pictus</i>	<i>guitfezant</i>
- Gekweekt in volièrès.
- (6) "*Kuuwhèertsje*" = koe-herdertje
 "Hèert" is ook het woord dat we terugvinden in heerdgang.
 De he(e)rd-er was degene die met de verzamelde dieren, de kudde dus, naar de gemeenschappelijke weide ging.
 Gele kwikstaarten zoeken graag voedsel tussen grazend vee, waar ze opgejaagde insecten oppikken.
- (7) Andere Nederlandse benaming : bastaardnachttegaal.
- (8) "*Mès*" is in de volksmond ook de naam voor ringmus en elke niet geïdentificeerde vogel die op een huismus lijkt.
- (9) Vroeger was de "*kaak*" een geliefde vogel bij de jongens.
 Het tam maken van een "*kaak*" was een goedkope en toch boeiende hobby.
- (10) De mezen (glanskopmees, koolmees, matkopmees, pimpelmees, staartmees, zwarte mees) zijn allemaal kleine vogels, die doorgaans "*pietebes*" genoemd worden. De koolmees heeft wel een naam : "*biejmèske*".
 Mogelijk bestonden er vroeger voor de andere mezensoorten ook dialectnamen in Meeuwen. Wie kent ze nog?
- (11) De kraanvogel is alleen als trekvogel gekend.
- (12) De lachduif werd vroeger gehouden als remedie tegen "roos", een huid-

ziekte. Vandaar de naam "ruúsdùuf". "Roosduiven" namen de roos weg. Wie zich voorbeelden daarvan in zijn eigen familie herinnert, dat hij of zij het ons eens laat weten.

(13) "Sperver" fungeert bij sommige mensen als verzamelnaam voor kleine valken, kiekendieven en haviken.

(14) Het geluid van de vogels heeft de mensen altijd gefascineerd. Er zijn mensen die een deel van hun leven opofferen om vogelgeluiden te registreren, te analyseren en te computerizeren om toch maar ooit de boodschap van de vogels te begrijpen. Voor de botvink schijnt dat probleem al lang opgelost te zijn. De botvink roept gewoon "Wèè gèit mèè in Miéve kíérse plèkke ? Miéve is te wiet, wiet, wiet !"

Een andere vogel roept voortdurend : "Sjiet int veer ! Sjiet int veer !"

Over welke vogel gaat het ?

(15) De watersnip vliegt bij alarm zigzaggend op. Vandaar dat men van iemand die met een stuk in zijn kraag op straat loopt, zegt :

"Hèè is zuú zaat es 'n snep".

Ook het "sneppe guje" (spel) heeft met de vlucht van deze vogel te maken. Bij het "sneppe guje" komt het erop aan dat een van op de oever geworpen steen zo dikwijls mogelijk met het wateroppervlak botst. Daartoe zoekt men eerst een gladde, platte steen, die men dan laag en krachtig over het water werpt. Op de plaatsen waar de steen het water raakt ontstaan ringen of *sneppen*.

(16) De wulp heeft blijkbaar de naam van de KLUIT (*Recurvirotra avosetta*) geërfd.

(17) "Kliester" is ontstaan uit "zank" zang + "liester" lijster. Het lijstervolkje heeft het zwaar te verduren gehad. De zanglijsters werden vaak gekooid. De andere lijsters werden op een wansmakelijke wijze gestropt en verkocht.

J. BOSMANS J. KERFS

Q. SCHROOTEN

VAN MEEUWEN

INLEIDING

Reeds rond 1860 werden in Meeuwen getuigenissen van prehistorische bewoning opgegraven. Ook in de daaropvolgende jaren deed men er een groot aantal vondsten, die in de eerste plaats als verzamelobjecten gezocht waren; vandaar dat we slecht zijn ingelicht over de vindplaatsen en de vondstomstandigheden. Met andere woorden, de vroeger gevonden archeologica (archeologische voorwerpen) leren ons weinig of niets over de levenswijze van onze voorouders.

De laatste jaren werd een intens en zorgvuldig veldonderzoek uitgevoerd, waarbij heel wat belangwekkende nieuwe gegevens aangaande de aanwezigheid van de prehistorische mens in onze streek aan het licht kwamen. De lezer moet binnen het bestek van dit beknopte overzicht evenwel geen gedetailleerde opsomming van alle vondsten verwachten, enkel de meest sprekende voorbeelden zullen we in ons betoog aanhalen.

Nog té dikwijls gaat ons archeologisch patrimonium, dat erg kwetsbaar en uiteraard ook zeer beperkt is, te niet bij gebrek aan tijdig ingrijpen van de weinig talrijke specialisten, die moeilijk overal te zelfder tijd kunnen zijn. We hopen dan ook dat mensen die met archeologische voorwerpen in contact komen, zich van het belang ervan bewust zijn en de nodige stappen ondernemen, zodat niet nog meer gegevens over onze voorouders verloren gaan.

Onze artikelenreeks begint logischerwijze bij de vroegste sporen van de mens, namelijk het paleolithicum (oude steentijd). Later volgen dan nog overzichten van het mesolithicum (middensteentijd), het neolithicum (nieuwe steentijd), de bronstijd, de ijzertijd en de Romeinse periode.

We houden eraan prof. P. Vermeersch en lic. J. Bosmans voor het kritisch nalezen van de tekst en M. Van Meenen voor de tekening (figuur 3) te danken.

I. HET PALEOLITHICUM OF OUDE STEENTIJD (2,5 MILJOEN - 8,000 v.C)

De eerste mensen verschenen omstreeks 2,5 miljoen jaren geleden op aarde. Hun sporen werden vooral aangetroffen in Oost-Afrika. Ze hadden een groter intellect dan hun voorgangers en vervaardigden stenen werktuigen.

I.1. De vroegste sporen van menselijke aanwezigheid in onze streken gaan niet verder terug dan 500.000 jaar geleden (oud-paleolithicum). Deze tijd wordt gekenmerkt door een opeenvolging van koude periodes (ijstijden of glacialen) en warmere periodes (tussenijstijden of interglacialen).

Tijdens de ijstijden waren grote delen van Noord-Europa bedolven onder een dik ijspakket. Een enorme hoeveelheid zeewater werd omgezet in ijs, waardoor de zeespiegel fel daalde. Een deel van het land dat anders onder water lag, kwam droog te liggen (bijvoorbeeld de Noordzee). Tijdens de kortstondige maar hevige lente smolt een gedeelte van het ijspakket; hierdoor werden grinden (1) en vaak grote zwerfstenen door de grote rivieren afgezet. Het landschap bestond uit toendra en steppe (te vergelijken met het huidige Siberië). Mammoet, volharige neushoorn, holebeer, steppebison, paard en rendier vonden hier hun voedsel.

De stijging van de temperatuur tijdens de tussenijstijden deed de ijskap smelten; we kregen een bosvegetatie met hert en beer. In deze periode werd de jachtbuit door de mens bewerkt met primitieve, zware vuistbijlen.

I.2. Vanaf de laatste ijstijd (Würm-ijstijd) ontwikkelt zich het midden-paleolithicum (80.000-30.000 jaar geleden). Het was een uiterst barre tijd waarin toch enkele korte warmere periodes voorkwamen (interstadialen). Uit deze periode kennen we in Vlaanderen slechts enkele vindplaatsen. In 1985 werd in Vollezele (Galmaarden, Brabant) een belangrijk jachtkamp van de Neanderthaler (2) opgegraven. In 1983 werd te Kesselt (Lanaken) ook een gelijkaardige vindplaats opgegraven. De prehistorische mens had er jacht gemaakt op mammoet, wolharige neushoorn, rendier, paard en bison. De buit bewerkte hij met schraapwerktuigen (boordschrabbers) en reeds verder ontwikkelde, dunne vuistbijlen. Voor het overige kenden we voorheen uit Limburg slechts enkele verspreide vondsten, namelijk de vuistbijlen van Kanne, Vorsen, Opheers, Rukkelingen, Linde-

(1) Tijdens het grootste deel van het Midden-Pleistoceen, de periode tussen 800.000 en 200.000 jaren geleden, overspoelden het water van de Maas, en in den beginne zelfs dat van de Rijn Limburg en werden tamelijk dikke lagen grind en zand in een enorme vlakte afgezet. De meest zuidelijke afzettingen liggen in het gebied tussen Peer en Helchteren.

(2) De Homo Sapiens neandert alensis is de voorloper van de moderne mens (Homo sapiens sapiens). Deze laatste is heel wat lichter gebouwd dan zijn voorouder en verscheen een 30.000 tal jaar geleden.

Peer (figuur 1) en een zogenaamde "proto-Levalloiskern" (1) van As.

Fig. 1. Vuistbijl gevonden te Linde-Peer (tekening naar Smits, 1954).

Recent troffen we ook in Meeuwen en onmiddellijke omgeving enkele voorwerpen aan die door de Neanderthaler vervaardigd werden. Mogelijk had hij in deze periode één of meerdere jachtkampen in de omgeving. Voor Opglabbeek kennen we twee boordschrabbers (figuur 2) (Turfven en Ruiterskuilen). Het eerste artefact is intens witgeel gepatineerd en het is gerold. Het tweede is verbrand en de ribben zijn afgesleten.

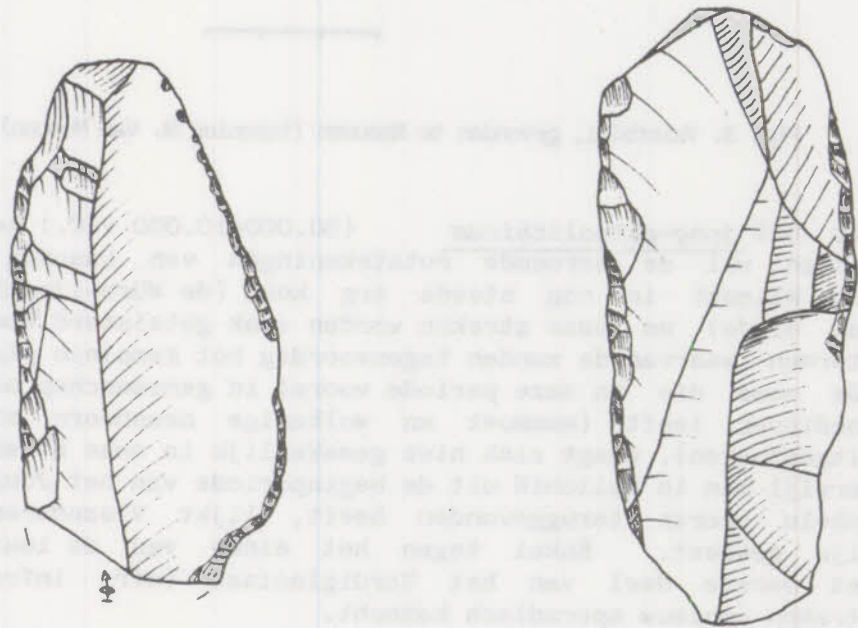

Fig. 2. Boordschrabbers gevonden te Opglabbeek. Links : Ruiterskuilen.
Rechts : Turfven (tekening naar Creemers, 1985).

- (1) Bij de Levallois-techniek bereidt men een vuurstenen kern zodanig voor dat bij één welgerichte slag een afslag van een vooraf bepaalde vorm bekomen wordt. Deze techniek was vooral in zwang tijdens het midden-paleolithicum.

Tenslotte werd in 1985 te Meeuwen een zeer belangrijke vondst gedaan : het is een prachtige vuistbijl (figuur 3) die mooi bruin gepatineerd is. Aan één zijde is er tevens een windlak. Het werktuig heeft, nadat het zo'n 60.000 à 40.000 jaar geleden door een jager verloren werd, meerdere jaren aan de oppervlakte gelegen, waarna het onder dekzanden bedolven geraakte.

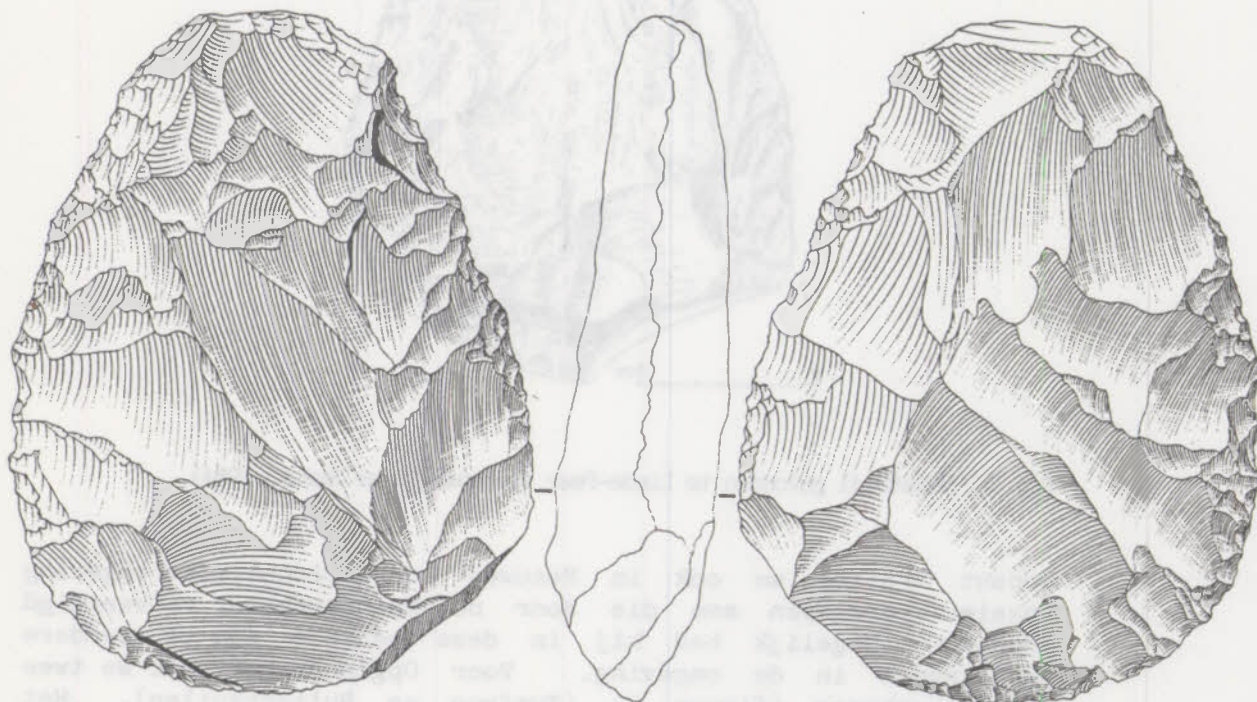
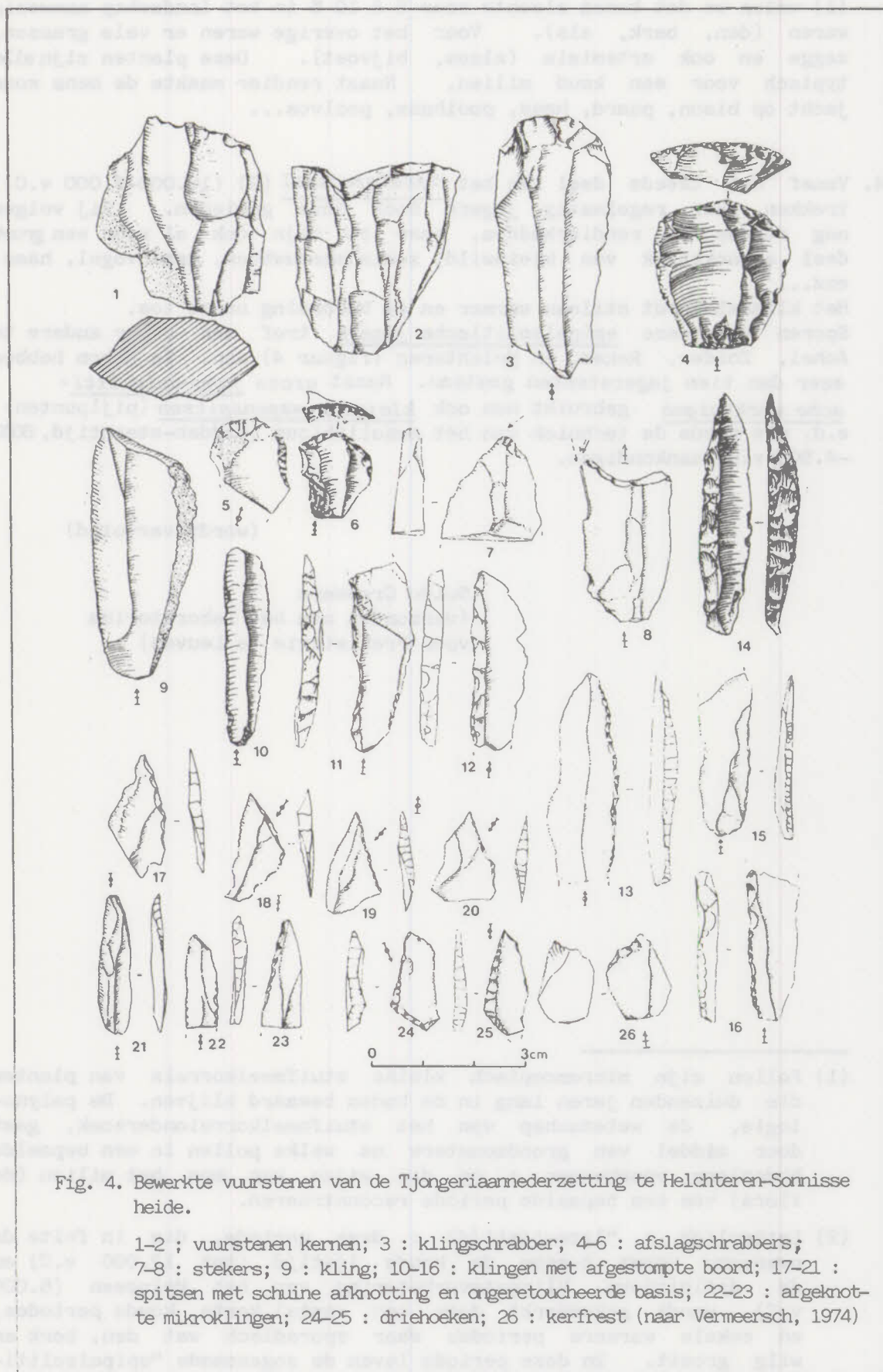

Fig. 3. Vuistbijl, gevonden te Meeuwen (tekening M. Van Meenen)

I.3. Uit het jong-paleolithicum (30.000-10.000 v.C.) kennen de meeste mensen wel de beroemde rotstekeningen van Lascaux in Frankrijk. Het klimaat is nog steeds erg koud (de Würm-ijs-tijd is nog niet ten einde) en onze streken worden vaak geteisterd door enorme zandstormen waarvan de zanden tegenwoordig het Kempisch plateau bedekken. De mens die in deze periode vooral in gemeenschap met grote kuddes rendieren leeft (mammoet en wolharige neushoorn zijn ondertussen uitgestorven), waagt zich niet gemakkelijk in onze streken. Terwijl men in Wallonië uit de beginperiode van het Jong-paleolithicum enkele sporen teruggevonden heeft, lijkt Vlaanderen onbewoond te zijn geweest. Enkel tegen het einde van de laatste ijstijd en het eerste deel van het Tardiglaciaal (cfr. infra) worden onze streken opnieuw sporadisch bezocht.

De laatste jaren heeft men enkele grote kampementen onderzocht te Sweikhuizen-Geleen (NLi), Kanne-Riemst (BLi) en Orp-Le-Grand (Brab). Hier vond men zelfs het grondplan van een ronde jagerstent terug.

De mens wachtte er de kuddes rendieren op bij een doorwaadbare

plaats in de rivier. Uit pollenanalyses op verscheidene plaatsen (1) weten we dat bomen slechts voor 5 à 10 % in het landschap aanwezig waren (den, berk, els). Voor het overige waren er vele grassen, zegge en ook artemisia (alsem, bijvoet). Deze planten zijn alle typisch voor een koud milieu. Naast rendier maakte de mens soms jacht op bison, paard, haas, poolhaas, poolvos...

I.4. Vanaf het tweede deel van het Tardiglaciaal (2) (10.000-8.000 v.C.) trekken weer regelmatig jagers door onze gebieden. Zij volgen nog steeds de rendierkuddes, maar ze zijn ook al voor een groot deel afhankelijk van kleinwild, zoals sneeuwhoen, kraanvogel, haas, enz...

Het klimaat wordt stilaan warmer en de bebossing neemt toe.

Sporen van deze epipaleolitische jagers trof men onder andere te Achel, Zolder, Rekem en Helchteren (figuur 4) aan. Te Rekem hebben meer dan tien jagerstenten gestaan. Naast grote jong-paleolitische werktuigen gebruikt men ook kleinere wapenspitsen (pijlpunten) e.d. die reeds de techniek van het mesolithicum (midden-steentijd, 8000-4.500 v.C) aankondigen.

(wordt vervolgd)

Guido Creemers
(verbonden aan het Laboratorium
voor Prehistorie te Leuven)

(1) Pollen zijn microscopisch kleine stuifmeelkorrels van planten die duizenden jaren lang in de bodem bewaard blijven. De palynologie, de wetenschap van het stuifmeelkorrelonderzoek, gaat door middel van grondmonsters na welke pollen in een bepaalde bodemlaag voorkwamen : op die wijze kan men het milieu (de flora) van een bepaalde periode reconstrueren.

(2) Letterlijk : "late-ijstijd" : deze periode, die in feite de overgang vormt tussen de koude ijstijd (tot 12.000 v.C) en de definitieve klimaatverbetering van het Holoceen (8.000 v.C), wordt gekenmerkt door een aantal korte, koude periodes, en enkele warmere periodes waar sporadisch wat den, berk en wilg groeit. In deze periode leven de zogenaamde "epipaleolitische" ("na de oude steentijd") jagers.

BIBLIOGRAFISCHE LIJST

- (1) BAUWENS-LESSENE, M., 1968,
Bibliografisch repertorium van de oudheidkundige vondsten in Limburg, behoudens Tongeren-Koninksem (vanaf de vroegste tijden tot de Noormannen), Brussel.
- (2) CLAASSEN, A., 1968,
Prehistorie te Peer, in Limburg, 47, p. 271-276.
- (3) CREEMERS, G., 1985,
Steentijd materiaal van het zuidoostelijk Kempens Plateau (Limburg), onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Leuven.
- (4) CREEMERS, G., in druk,
De oudste bewoning in de vallei van de Bosbeek.
- (5) DE LAET, S.J., 1979,
Prehistorische kulturen in het zuiden der lage landen, Wetteren.
- (6) HUYGE, D., VAN IMPE, L., 1984,
De voorgeschiedenis van het Opglabbeekse gewest. Een beknopt overzicht in een ruimer perspectief, in Opglabbeek, een rijk verleden, o.l.v. J. Molemans en J. Mertens, p. 52-97.
- (7) LAUWERS, R., 1984,
Excavation of a Middle-Palaeolithic site at Kesselt, in Notae Praehistoricae, 4, p. 3-7.
- (8) PAULISSEN, E., 1984,
Het fysisch kader van Opglabbeek, in Opglabbeek, een rijk verleden, o.l.v. J. Molemans en J. Mertens, p. 29-56.
- (9) SMITS, G., 1954,
Voorhistorische vondsten (VII), in Oude Land van Loon, 9, p. 54-55.
- (10) VERMEERSCH, P.M., 1974,
Epipaleolithicum en mesolithicum te Helchteren, Sonnisse Heide, Archaeologia Belgica, 169.
- (11) VERMEERSCH, P.M., 1979,
Epipaleolithicum te Achel, De Waag, in Limburg, 58, p. 117-130.
- (12) VYNCKIER, P., 1981, Prehistorie in de streek van Diest, Dietstische Cronycke, 4, tentoonstellingscatalogus.
- (13) VYNCKIER, P., VERMERSCH, P.M., BEECKMANS, L., 1985, Een mousteriaansite op de Congoberg te Vollezele (Branbant), in Notae Praehistoricae, 5.

IN MEEUWEN

INLEIDING

Rond 1930 kon je in Meeuwen alleen telefoneren bij kosten Frans Max : daar hing ergens in een houten kastje aan de muur, met een microfoon aan de voorkant, een zwengeltje aan de ene en de telefoonhoorn aan de andere zijkant.

Maar, het gebeurde toen nog zelden dat iemand moest telefoneren. De "gewone man" kwam bijna nooit in aanraking met dat vreemde ding. Soms moest toch wel eens iemand voor een noodgeval naar de telefoon - om een dokter in Peer of Bree op te roepen, bijvoorbeeld - en dan zorgde Anneke (vanne Kèster) voor het tot stand komen van de verbinding, want dat ging toen nog niet automatisch.

Op een dag kwam iemand van het Hensem voor een telefoongesprek. Gedienschtig als altijd zorgde Anneke voor de verbinding en gaf de man de nodige uitleg voor het gesprek : voor de microfoon spreken, de hoorn aan het oor houden, na het gesprek terug inhaken en afbellen.

De man, wat onwennig aan zijn lot overgelaten, begon luid en met veel omhaal zijn verhaal, en toen hij uitgepraat was, hoorde hij vragen : "Hallo, met wie spreek ik ?"

Daar moest onze brave man niet over nadenken. Hij antwoordde prompt "Mèt mich !"

Nu, tegen het einde van de twintigste eeuw, kunnen wij er eens mee lachen, beste lezer, maar dat onze voorouders in het begin van deze eeuw en zelfs later met de opkomende technische nieuwigheden niet zo vlug vertrouwd waren, hoeft ons nauwelijks te verbazen. Trouwens, wie vandaag zonder voorafgaande ervaring met een home-computer moet werken, zal zich de eerste dagen wellicht even onwennig voelen als de mensen van vroeger.

Wij hebben pas sinds het begin van deze eeuw veel nieuwe dingen in een vrij snel tempo naar ons toe zien komen. Veel van die dingen hebben het dagelijks leven van de mensen beïnvloed en veranderd op een manier die men zich nauwelijks had kunnen voorstellen.

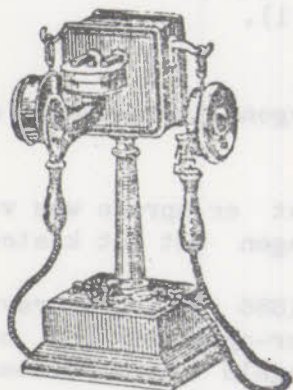
En precies dat maakt de geschiedenis van deze bijna voorbijge eeuwen zo boeiend : de ontwikkeling van de ene toestand naar de andere en de feiten die daarin een rol hebben gespeeld.

Die ontwikkeling na te gaan voor alle aspecten van het leven is een leerrijke opdracht. Voorbeelden van ingrijpende veranderingen in eigen streek zijn er genoeg : de opkomst van de mijnindustrie in Limburg, de mechanisering van de landbouw, de uitbreiding van de onderwijsmogelijkheden, de verbetering van de gezondheidszorg, enz...

In deze bijdrage zullen wij ons beperken tot de opkomst en de toepassing van enkele nieuwe technologieën : telefoon en telegraaf, auto en moto, radio, elektrische verlichting, andere toepassingen van de elektriciteit als energiebron.

Anecdotes zoals in de inleiding beschreven zijn uiteraard niet typisch voor Meeuwen.

1. TELEFOON

Wanneer de eerste telefoon in Meeuwen in gebruik werd genomen, hebben we nog maar bij benadering kunnen achterhalen. Dat moet tussen 1900 en de Eerste Wereldoorlog geweest zijn.

De eerste officiële telefoongids van België verscheen in 1884. Daarin worden nog geen Limburgers vermeld die een telefoon bezaten welke op het officiële net aangesloten was.

De eerste telefoon op het grondgebied van Meeuwen bevond zich op het "kasteel" van de heer Theodoor Masy in de Grote Heide.

Van de heer Marcel Vliegen van Meeuwen vernamen wij dat zijn grootvader Jan Hendrik Vliegen (Rik Biénis) voor de Eerste Wereldoorlog al een telefoon in huis had. De plaatsing van die telefoon houdt verband met de oprichting van een "schietveld voor kanonschutterij" door de Société Anonyme JOHN COCKERILL van Seraing in de Grote Heide op het grondgebied van Meeuwen in het begin van deze eeuw. In het huurcontract met de gemeente was overeengekomen dat de N.V. John Cockerill de gemeente moest waarschuwen wanneer er schietoefeningen zouden worden gehouden. Met het oog daarop werd een telefoonverbinding tot stand gebracht tussen het schietveld en de woning van Jan Hendrik Vliegen in Meeuwen. De telefoon van het schietveld bevond zich op het grondgebied van Houthalen in de chalet van de opzichter van het schietveld. In verband met de telefoonlijn zelf herinnerden onze zegslieden zich alleen nog dat voor het woonhuis van Jan Hendrik Vliegen (thans Hoekstraat 3) een telefoonpaal stond. Om de bevolking van Meeuwen te waarschuwen dat in de heide geschoten werd, telefoneerde de opzichter naar Hendrik Vliegen. Deze verwittigde de veldwachter, die het bericht 's zondags na de hoogmis afbelde. Bovendien werden tijdens de duur van de schietoefeningen op enkele toegangswegen witte vlaggen gehesen. Die vlaggen wapperden aan het uiteinde van een wip. Later hingen er

rode manden. Want, in een document van 6 mei 1908 in het gemeentearchief lazen we dat de S.A. John Cockerill "zal verplicht zijn schildwachten op de doorgangspunten te plaatsen". Wanneer langer dan aangekondigd geschoten werd, moest Rik Biénis de boeren van Plockroy en Gestel zelf gaan waarschuwen.

Andere telefonische berichten van het schietveld hadden verband met de jacht te maken. De N.V. John Cockerill had van de gemeente niet alleen grond (322 ha in 1909) gehuurd, maar ook het jachtrecht. Hendrik Vliegen was jachtwachter op het schietveld.

De vraag die onvermijdelijk opkomt is : Hoe was het schietveld op het officiële telefoonnet aangesloten ?

We hebben al verteld dat de heer Theodoor Masy van de Eikenberg Cottage ook telefoon had. Dat blijkt duidelijk uit de officiële Belgische telefoongids van 1914 waarvan één exemplaar door de heer Georges Geurts uit Genk werd teruggevonden (1).

Onder de 27 geabonneerden in Genk bevinden zich :

nr. 21 Société Anonyme John Cockerill, polygone (schietveld) de Houthalen

nr. 22 Masy, Th., Eikenberg Cottage, Meeuwen.

Onze zegslieden herinnerden zich ook nog dat er sprake was van een telefonische verbinding van Hendrik Vliegen met het kasteel van Masy. Dat ging zo.

Jan Ferdinand Moors (°Maaseik 29 november 1886 en ingeschreven te Meeuwen op 24 december 1909), rentmeester-opzichter op het domein van Theodoor Masy, telefoneerde geregeld naar Meeuwen. Die gesprekken gingen gewoonlijk over jagen. Wanneer de heer Masy niet thuis was, was er gelegenheid voor een grapje. Zo liet Nand Moors eens wat grammofoonmuziek horen. De grammofoon was toen in Meeuwen wellicht nog onbekend. De eerste die een grammofoon had, was schoenmaker-herbergier Louis Nouwen (Lewieke De Bot). Hij had het "duivels" toestel in Antwerpen op de Sinksenfoor gekocht.

Belangrijk bij dit alles is, dat de telefoonverbinding met Masy niet rechtstreeks tot stand kwam, maar altijd via de telefoon van het schietveld.

In de verslagen van de gemeenteraadsvergaderingen van voor de Eerste Wereldoorlog hebben we niets kunnen terugvinden over een eventuele aanvraag voor aansluiting op het officiële telefoonnet door het gemeentebestuur van Meeuwen. Wij vermoedden dus dat de bovengrondse telefoonlijn tussen Hendrik Vliegen en het schietveld op kosten van de N.V. John Cockerill werd aangelegd.

Tijdens de oorlogsjaren kon de N.V. John Cockerill het schietveld drie jaar (1 juni 1916 - 31 mei 1919) niet gebruiken. Waarschijnlijk betekende dat ook het einde van de telefoonverbinding met Meeuwen. Wat er met de telefoontoestellen zelf gebeurd is, is niet duidelijk. In elk geval kunnen we zeggen dat de telefoon bij Rik Biénis geen publieke telefoon was.

De bevestiging daarvan en van wat onze zegslieden zich nog herinnerden vond ons lid Martin Vliegen in het register van briefwisseling van zijn overgrootvader Hendrik Vliegen.

De brief die wij hier afdrukken luidt als volgt :

Meeuwen, den 23 Sept 1918.

Beste heer Luarham,

Bochtelle

*Gefiene mij maar een dag te stellen
om ons bij d'ij te treffen.*

*Gij kunt mij door
reclamebureaus per telefoon lijn
door Genk n. 28 Bochtelle,
naar mijn ik ben vangetrokken
naar postambule van Bochtelle.*

*Wangachtend
L. Colienger
Opzichter de lesing*

Meeuwen, den 23 april 1913

Mijnheer Martens
Bocholt

Gelieve mij maar een dag te stellen
om ons bij Fritz te treffen
Gij kunt mij doen
verwittigen per telefoon bijv.
door Genck nr. 21 Cockerill
met wien ik ben aangesloten
met particulieren telefoon

H. Vliegen
Opzichter de Lexhy

De telefoon bij de koster, waarover het in de inleiding ging was een "publieke" telefoon. Hij stond ter beschikking van het gemeentebestuur van Meeuwen en de bevolking. Aangezien niet altijd iemand in het gemeentehuis aanwezig was, werd de telefoon bij koster Max geplaatst. Op de zitting van 21 januari 1924 besloot het gemeentebestuur van Meeuwen bij de overheid een "aanvraag tot plaatsing van den publieken telefoon" in te dienen.

Zitting van 21 januari 1924

De gemeenteraad van Meeuwen behoort vergaderd.
Aanwezig de Heeren: Heeren Burgemeester, Jordonick en
Martens, Ghapenen, Paesen, Hoogmartens, Houder, Schoofs, Paone
en Hooydanka. Ledem en Van Dyck for. Secretaris.
Voorwerp: Aanvraag tot plaatsing van den publieken telefoon.

De Raad:

Gezien het verzoek der inwoners de noodige maatregelen te nemen teneinde aansluiting te bekomen voor het publiek met den telefoon.

Gezien de plaatsing van den publieken telefoon geheel tot voordeel strekt van de inwoners en voor degen, tengevolge de steeds toenemende nijverheidsuitbreiding geheel onmisbaar is geworden.

Besluit.

De Overzede Overheid te verzoeken de noodige maatregelen te willen nemen opdat de gemeente Meeuwen zoo spoedig mogelijk de gewenschte aansluiting zoude bekomen.
Gedaan in zitting op datum als boven

Bij bevel.

De Secretaris

J. van Dyck

De gemeenteraad

De Voorzitter

L. J. Buisson

De overheid keurde de aanvraag goed, want er kwam telefoon. De telefoonlijn liep waarschijnlijk langs de Weg naar Ellikom en was zo verbonden met de telefooncentrale in Wijchmaal. Op deze lijn kwamen later andere aansluitingen. De eerstvolgende telefoonbezitters zijn ons nog niet bekend. We hebben wel een lijst kunnen vinden van de telefoonabonnees van Meeuwen in 1940. Dat waren :

Bibliothecaris Gemeentelijke Bibliotheek Gildezaal

Bomans A., electricien

Ceyssens E.

Clauwers M., dokter

Colaers-Smeets J., handelsreiziger

Geerkens J., molenaar

Gemeentebestuur

Hermans P.

Hoogmartens J.

Maatschappij voor Onderlinge Bijstand Ste-Barbara

Maesen H., stoffen

Max F., koster

Paesen M., gemeenteontvanger

Palmers J.

Rijkswachtbrigade

Roex P.

Vanderwegen J., schoolhoofd

Vanhoenshoven G., 1e wachtmeester rijkswacht

Vanhoudt A.

Vanlaer T.

Vliegen M., opzichter

Vranken J., pastoor

Vreys J., gemeentesecretaris

Weevers M., aannemer

Werner T., kapelaan

2. DE TELEGRAAF

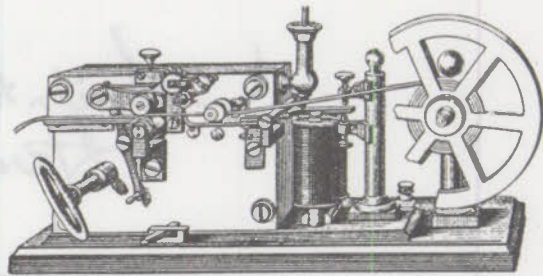
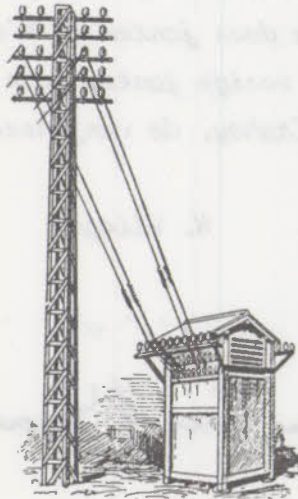
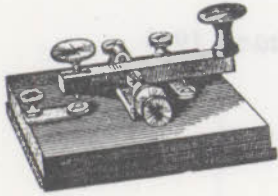
Het Morse-toestel deed zijn intrede in België in 1852.

Bij de oprichting van de R.T.T. in 1930 was het telegraafnet ingericht als volgt :

- de meeste (kleine) kantoren verwerkten het verkeer door middel van Morse-toestellen;
- de grote kantoren onderhielden een vaste verbinding door middel van snelwerkende telegraafstoestellen (Hugues of Baudot), die op band gedrukte teksten boden;
- daarnaast waren er nog 286 telegraafkantoren van secundair belang, die berichten telefonisch naar een op het telegraafnet aangesloten kantoor seinden.

Een aantal kleine telegraafkantoren werden beheerd door de Post (postkantoren) en de Spoorwegen (stations).

Voor 1930 schijnt er op het postkantoor van Meeuwen ook een telegraaf gestaan te hebben. Voor dit bericht wachten wij nog op bevestiging door onze lezers.

3. DE MOTORFIETS

De Duitse ingenieur Gottlieb Daimler bouwde in 1885 de eerste motorfiets met een vermogen van een halve pk.

De eerste motorfiets in Meeuwen was die van Hendrik Vliegen (Rik Biénis). In 1907 kocht of bezat hij al een FN.

Zijn zoon Martinus Vliegen (Teng Biénis), die in 1901 boswachter werd, kocht zich voor de Eerste Wereldoorlog een motorrijwiel van het merk ANTOINE. Het voertuig was voorzien van een gelijkstroombatterij (accu), maar had geen lader. Wanneer de batterij ontladen was, kon men ze in Bree in het tramstation opnieuw laten opladen. Gemakkelijkheidshalve gebruikte men dan ook een reservebatterij, zodat de ene batterij kon worden opgeladen terwijl de andere in gebruik was.

Dit model had ook nog geen automatische smering : men moest een klein hendeltje boven de benzinetank optrekken, dat zakte dan langzaam

en, als het beneden was, moest men het opnieuw optrekken.
Dat Hendrik Vliegen voor de Eerste Wereldoorlog al een motorfiets had, wordt bevestigd door de volgende brief uit zijn register van briefwisseling.

Meeuwen den 4 maart 1914

Mijnheer Crahay
Rue du Bosquet
Luik

Als u de laatste maal in Meeuwen geweest zijt
hebben wij gesproken over de jantes poulies van mijn moto
te doen remplacieren door janten in V of W in 20 of 22 mm
Heden stuur ik u de vorige janten voor model toe.
Aanvaard, Mijnheer Crahay, de verzekering mijne
ware achting

H. Vliegen

Meeuwen, den 4 maart 1914.

Mijnheer Crahay,
Rue du Bosquet
Luik

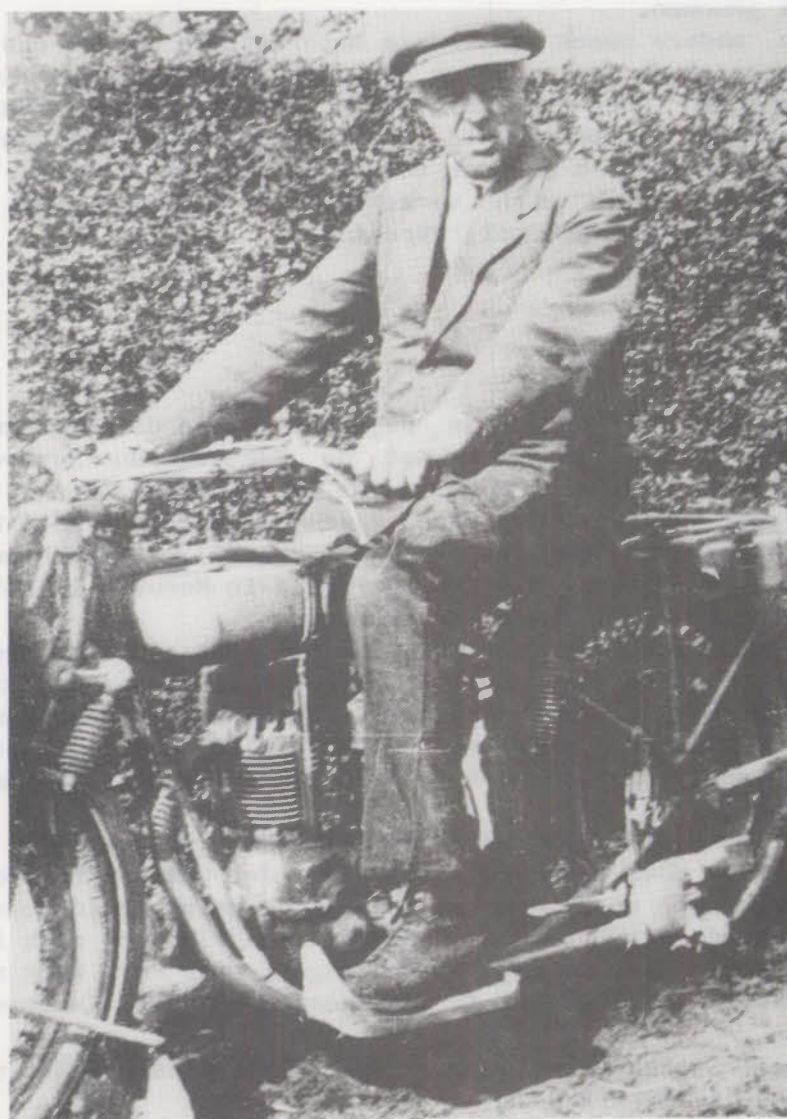
Als ik de laatste maal in Meeuwen geweest zijt
hebben wij gesproken over de jantes poulies van mijn moto
te doen remplacieren door janten in V of W in 20 of 22 mm
Heden stuur ik u de vorige janten voor model toe

Aanvaard, Mijnheer Crahay, de verzekering mijne
ware achting

H. Vliegen

In 1925 vernam Martin Vliegen dat de FN-fabriek haar nieuwste model motorfiets in Leopoldsburg zou tentoonstellen tijdens een wederoproepingsperiode van het leger waaraan ongeveer veertig duizend man zouden deelnemen. Martin Vliegen was één van de belangstellende bezoekers.

Nieuwigheden aan dit voertuig waren de automatische smering en het feit dat de gangwissel met de hiel kon worden bediend. Het voertuig genoot blijkbaar veel belangstelling, want tijdens de daaropvolgende kermis in Bree werd het uitgeleend aan de handelaar Jan Vandermeulen (fietsenhandel in Bree t.o.v. de post) om in Bree tentoongesteld te worden. Martin Vliegen kocht

Martinus Vliegen
(1925)

zulke motor voor 4.500 BF.

Toen de oorlogsjaren verteerd waren, kwamen er geleidelijk meer motors in Meeuwen.

In de jaren 1927-'28 kocht Jef Hoogmartens (Jef Megisters) in Bree bij Latnagel een nieuwe GILLET. Deze motor had nog geen ketting maar een aandrijfriem. Terwijl de meeste van zijn leeftijdsgenoten te voet of per fiets op vrijerspad gingen, reed Jef met zijn motor naar zijn "toekomstige" in Kortessem.

Jan Kerfs (Zjang vanne Smiét) kreeg zijn eerste motor GILLET 250cc in 1931. Later kocht hij een FN 350cc. Hij herinnert zich nog dat hij rijles heeft gegeven aan Jaak Leyssens (Zjaak Hel). Deze had een tweedehands FN gekocht van Staf Moonen (Staav van Nolke). Jan Kerfs moest hem leren rijden en dat ging als volgt : afgesproken werd op een zondagvoormiddag samen te komen, af te leggen weg kruispunt Meeuwen - Helchteren - Hechtel - Peer - Meeuwen.

"Nùuw is 't goot, nùuw kin ich het", zei Zjaak toen zij terug in Meeuwen kwamen en de rijles was ten einde.

Bij de smid (Kerfs) hadden ze voor de Tweede Wereldoorlog (rond 1935) twee "tiffers" : een "vélotif", dit was een soort bromfiets, en een motor 250cc die tijdens de oorlog door de Duitsers in beslag werd genomen.

Nog enkele andere namen van vroege motorrijders werden ons gemeld Jaak Plessers (Kuub Dreze), Jaak "Wuiters", Rik Loos, Jef Indekeu, Michiel Schoofs (Geel Bazaar), Jaak Janssen (Zjaak Mossis) en Jan Palmaers (de Kanteneer), die een Serolia had. Waarschijnlijk waren er nog wel anderen die ons tot hiertoe onbekend zijn.

De motorrijders lieten zich verzekeren bij koster Max, agent van de verzekeringsmaatschappij Mercator.

4. DE AUTO

In Meeuwen deed de auto pas zijn intrede in de jaren twintig. Dat betekent natuurlijk niet dat de Meeuwenaren tevoren nog nooit een auto gezien hadden. De Meeuwenaren zagen de eerste auto nog voor 1914. Hij was eigendom van Jan Arnold Martens (°Meeuwen 28 juli 1862 +Bree 24 oktober 1933), toen burgemeester en handelaar in Bree. Hij kwam geregeld in Meeuwen in het Dorp, waar hij een huis bezat in de Dorpsstraat.

De allereerste inwoner van Meeuwen die met een auto reed, was Jozef Colaers (Zjef van Bartel). Vermoedelijk was dit in 1926. Tevoren reed hij al met een moto. Velen hebben deze man later als postbode gekend, maar rond 1920 was hij deeltijds postbode deeltijds handelsreiziger voor de firma Boven, een textielhandelszaak in Hasselt.

Die eerste auto in Meeuwen, een CITROEN, was eigendom van de firma BOVEN. Soms gebeurde het dat Jef Colaers hier of daar gevraagd werd om voor een uitzonderlijke gelegenheid te rijden.

Zo liet Jozef Broekx (Zjef Tieskes) van Plockroy zich in 1929 met zijn vrouw als bruid en bruidegom naar de kerk rijden. In 1939 kocht Jef Colaers de personenwagen MORRIS, waarvan hier een foto.

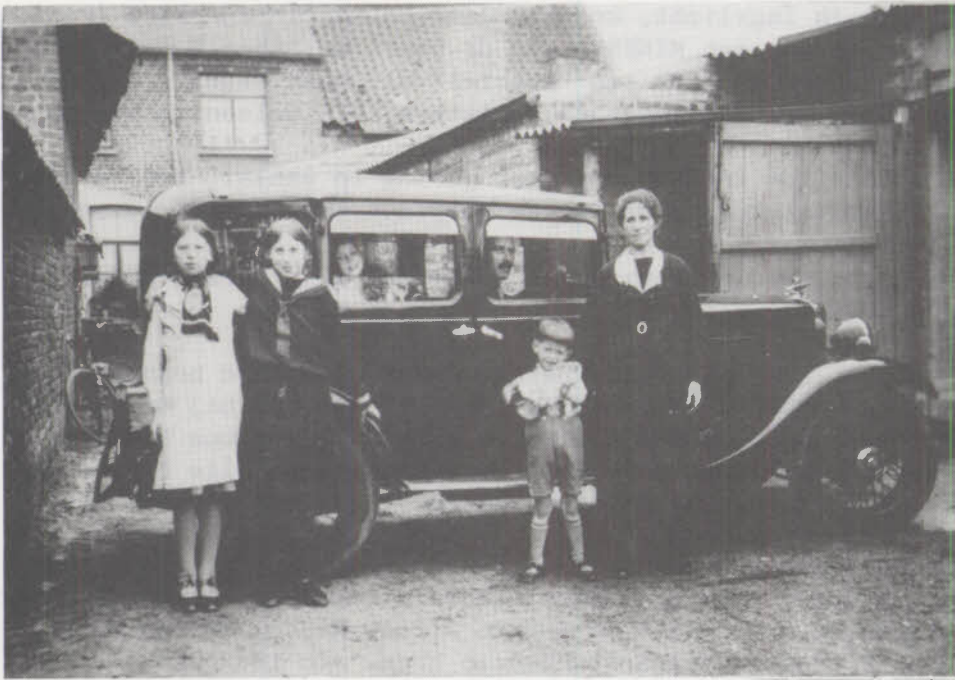
In de vroege jaren dertig had ook Harie Colaers (Harie vanne Bosser) een gele IMPERIA gehad.

Bij het uitbreken van de oorlog in mei 1940 waren de autobezitters in Meeuwen nog niet talrijk : Jef Colaers (postmeester), Martin Vliegen (boswachter), Jaak Housen (slager), Rik Loos (gepensioneerd rijkswachter) en Jan Palmaers (kantonier).

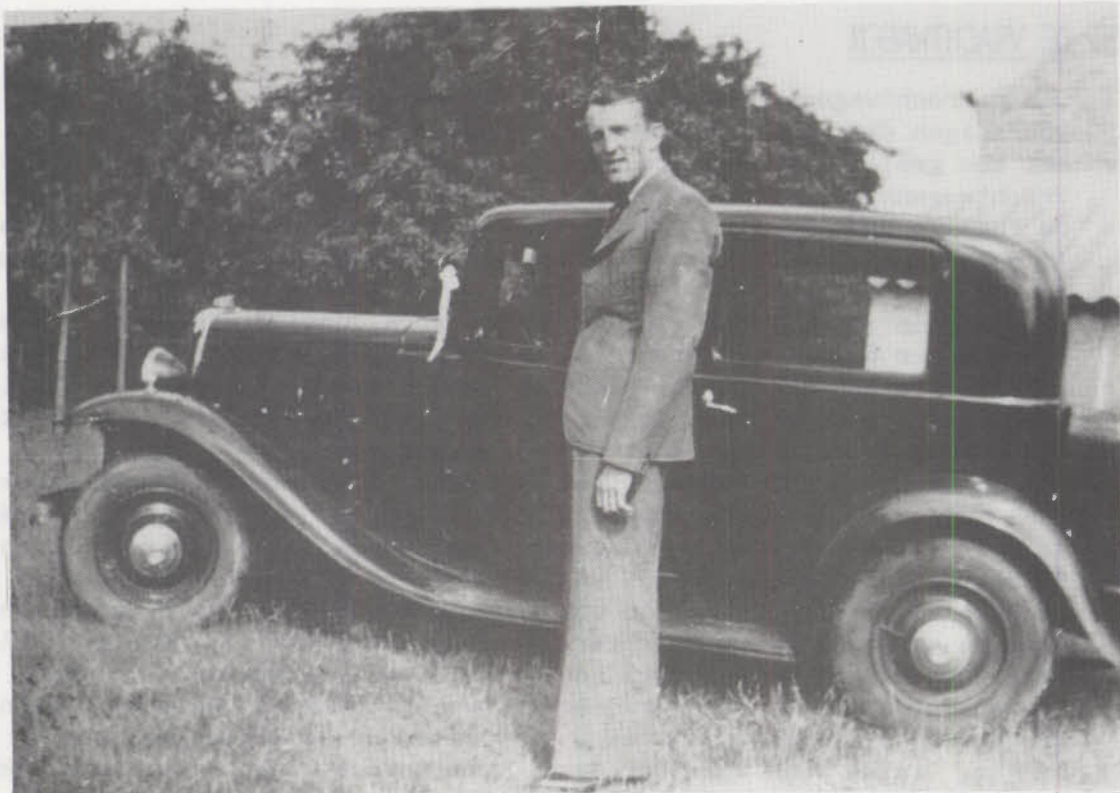
Martin Vliegen kocht zijn CITROEN in 1936. Rik Loos had zijn OPEL sinds 1934 of '35 en Jaak Housen kocht zijn wagen iets later.

Jan Palmaers had de mooiste auto van Meeuwen : een CHEVROLET. Hij kocht deze 6-cilinder (zonder verwarming) in 1934. Even voor de Tweede Wereldoorlog kocht hij bij Theuwis in Bree een nieuwe zwarte Chevrolet.

Deze wagen werd door de Duitsers aangeslagen en nooit teruggegeven. Na de oorlog kreeg hij als oorlogsinvalide een nieuwe Amerikaanse wagen. Het werd weer een zwarte CHEVROLET.

Familie Colaers. Aan het stuur Jef Colaers.

Marcel Vliegen

Als we goed zijn ingelicht, kochten Jaak en Martin Jonckers (Panis) vlak voor de oorlog een MINERVA van de heer van Siberië. En Jozef Evens (Flips) reed rond in een "special" nl. open wagen. In 1947 kocht Jaak Hoogmartens (Zjaakske Megisters) bij Helsen in Peer een nieuwe CITROEN.

Waren de auto's tot in 1940 nog maar gering in aantal, des te sneller nam het aantal toe na de Tweede Wereldoorlog, vooral tussen 1950 en 1960.

Rond 1955 kocht Arnold Meermans (Nol Hermes) zijn eerste auto, een tweedehands D.K.W.-Union.

Wie een auto of een motorfiets bezat, moest uiteraard brandstof en smeermiddelen hebben. Voor benzine kon men terecht bij Guillaume Molemans (Gieliejom), Jozef Kerfs (de smiét) en Jacobus Plessers (Kuub Dreze). Guillaume Molemans kocht benzine en olie bij Leurs in Bree. De "naft" werd in vaten van 200 l geleverd en met een pompje uit het vat gepompt.

Voor herstellingen die men zelf niet kon uitvoeren, ging men naar de garage in Bree, want de meeste nieuwe auto's en motorfietsen werden daar gekocht. In die tijd werkte Alfons Moors (Fonske Muúrs) van Meeuwen in garage Vanderstukken in Bree. In 1947 bouwde Fons een woning aan de Weg naar Bree. Hij verkocht fietsen en herstelde bromfietsen. Zijn zoon Jan heeft daar nu een moderne garage met benzinestation.

Herinneren wij er terloops aan dat de autoverzekering verplicht werd vanaf 1 juli 1956; het verplichte rijbewijs kwam in voege in 1967.

5. DE VRACHTWAGEN

Onder vrachtwagen (camion) verstaan we de verschillende typen van voertuigen die gebruikt werden om goederen te vervoeren. De typen met een gesloten laadruimte werden ook voor personenvervoer gebruikt. Vrachtwagens kwamen in Meeuwen in omloop iets vóór 1930.

De familie Haex-Bomans (Piér Bomans) kocht in 1926 of 1927 bij Benoit in Bree een nieuwe, lichte vrachtwagen CHEVROLET, de eerste in Meeuwen. Zie foto.

Bij "Bomans" was al van voor de Eerste Wereldoorlog winkel. De mensen brachten er boter en eieren. De eieren werden grotendeels doorverkocht en geleverd aan kopers in Nederland en Duitsland. Mieneke en Silvie Plessers herinneren zich deze tijd nog levendig : iedere week moesten zij eitjes doorlichten, sorteren en wassen en ... de vrachtwagen schoonmaken. 's Dindags was het erg druk. Dan reed Harie Plessers - na zijn dood opgevolgd door Jules Plessers - naar de markt in Hasselt. Van dit vervoer naar de markt in Hasselt door Harie en Jules Plessers, Guillaume Molemans en Jaak Colaers (Zjaak vanne Bosser) maakten zowel handelaars als boeren gebruik : enerzijds om goederen naar de markt te brengen (boter, eieren, later ook pluimvee en konijnen), anderzijds om gekochte goederen (biggen, groenten, ...) van Hasselt naar Meeuwen te vervoeren. De mensen die in Hasselt biggen gingen kopen, reisden zelf mee. Zij zaten op de zijbanken, bij de biggen. In de week vóór de kermis volstond de laadruimte nauwelijks om al de witte, rode en andere kool ineens mee te brengen. 's Zondags werd de vrachtwagen voor personenvervoer gebruikt : voetballers van Bree en omstreken die naar een terrein gebracht moesten worden, bedevaarders die naar Hakendover (paardenprocessie), Hoogstraten (H. Bloed) of Scherpenheuvel trokken of mensen die een tentoonstelling in Brussel wilden bezichtigen.

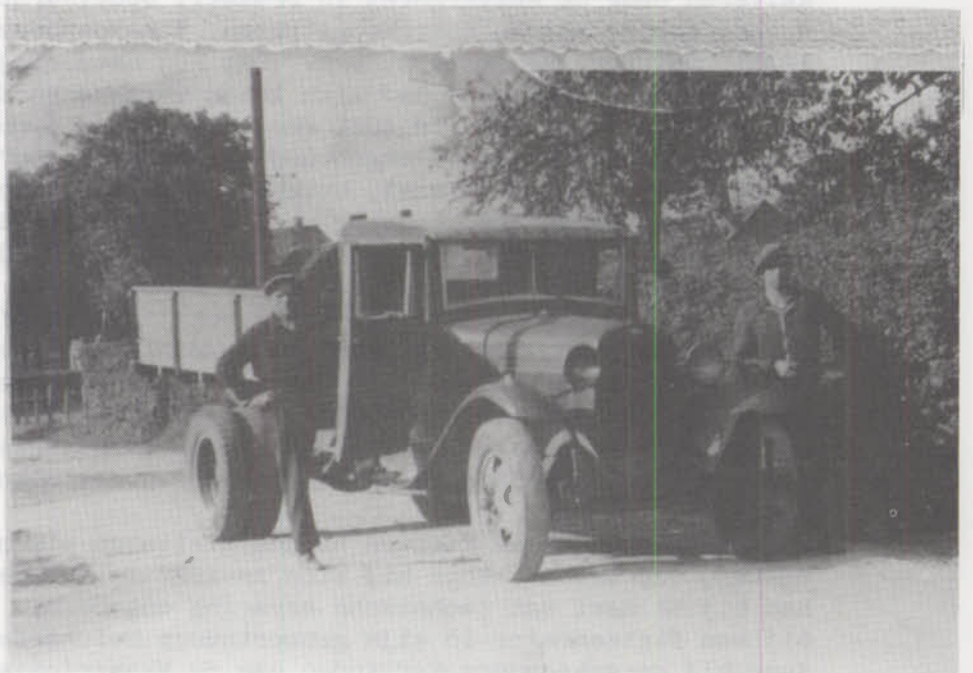
Enkele jaren voor de oorlog, na het verbod om eieren uit te voeren, werd dit vrachtvervoer door Jules Plessers stopgezet.

Chevrolet 1926-1927

v.l.n.r.
Pieter Haex
Mieneke en
Sylvie Plessers

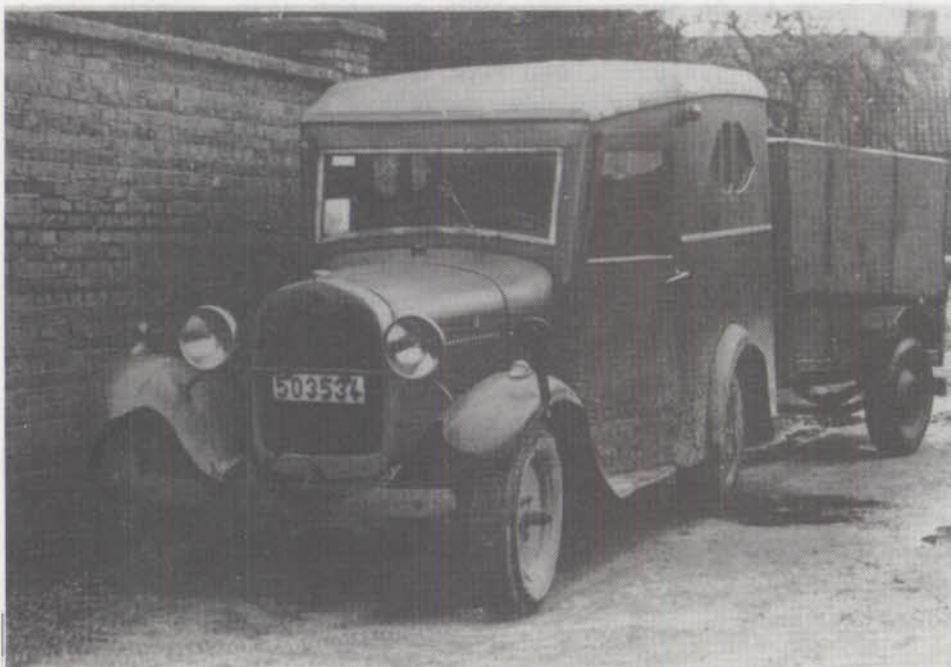
in het voertuig :
Jules Plessers

Vrachtwagen

links :
Guillaume Molemans

rechts :
Albert Evens

"Buske" met
"remorkske"
(Guillaume Molemans)

Om over de beginjaren van het gemotoriseerd vrachtvervoer in Meeuwen nog iets meer te vernemen, gingen wij ook bij Guillaume Molemans ons licht opsteken.

Gieliejom kocht in 1928 bij Jan Eerens in Neeroeteren een "occasie" FORD T met "basj". Bij deze transactie ruilde hij zijn motorfiets ("tif"), Jacobbus Vliegen (Kuúb Vlege), schrijnwerker, verving het zeil door een houten bak. Blijkbaar voldeed dit voertuig niet lang aan de vereisten, want in 1929 kocht Gieliejom in de garage Hoffer te Hasselt een nieuw chassis van een FORD T. Nu voorzagen de jongens van Jacobus Kerkhofs (Kuúb vannen Haas) het van een houten huif. In 1939 schafte Gieliejom zich nogmaals een ander chassis aan. Met zijn vindingrijkheid verlengde hij de laadbak tot 6,15 m door er een tweede as onder te steken. Mathijs Wevers (Tieske vanne Wiejer) zorgde voor de houten overdekking.

Zoals we al zeiden, reed Gieliejom naar de dinsdagmarkt in Hasselt. Maar in feite deed hij "alle vervoer" : hij bracht voetballers en de leden van de hondenclub van Meeuwen naar ver gelegen terreinen, kalveren naar de kalvermarkt in Brussel, bedevaarders van Meeuwen en omliggende dorpen naar Hoogstraten, Scherpenheuvel, Banneux (vanaf 1933), Opitter, Heppeneert, enz. Dat kon natuurlijk niet zonder verzekering. Gieliejom had zich laten verzekeren door Frans Max, en gelukkig maar, want in 1931 reed hij in Zonhoven door de barriër. In 1935 werd het "buske" omgebouwd tot een "camion" om bouwmaterialen (zand, kalk, cement, kiezel, bakstenen, ...) te vervoeren.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd zijn voertuig door de Duitsers meegenomen. Ver zijn ze er niet mee gereden. Op de weg van Meeuwen naar Helchteren, ter hoogte van Jozef Vaesen (Zjef vannen Hinker), vielen ze "in pan". Toen Gieliejom enkele weken of maanden later zijn vrachtwagen wilde terughalen, vond hij een leeggeplunderd wrak. Alles wat los zat en veel van wat eens vast zat, was verdwenen.

Na de oorlog had Gieliejom weer een klein busje met 8 à 10 zitplaatsen en een "remorkske". Drie jaar later is hij gestopt. Hij deed toen wel nog een officiële aanvraag om een taxidienst te mogen beginnen.

De meeste mensen van Meeuwen kennen Gieliejom als het sympathieke manusje van alles. Voor hij zich in 1927 in Meeuwen kwam vestigen, had hij al heel wat technische ervaring opgedaan. Hij werkte 3 maand bij een fietsenmaker in zijn geboortedorp Helchteren en daarna 2 jaar bij de gebroeders Verlinden aan de Maastrichterstraat in Hasselt. De gebroeders Verlinden verkochten en herstelden fietsen en motorrijwielen. Daarna, dat moet in de jaren 1924-1925 geweest zijn, werkte hij nog 2 jaar in garage op Siberië (Peer). Hij herinnert zich nog dat de heer van Siberië twee "veture", een FORD T en een zware DAIMLER BENZ had. Van Siberië trok hij dan naar Leuven. Daar werkte hij in 1926-27 bij een fietsenmaker. In 1927 nam hij in Meeuwen de winkel van zijn schoonvader Mathijs Boutsen over en begon een café.

Tot zover het relaas van ons gesprek met Guillaume Molemans. Mochten wij de waarheid hier of daar geweld hebben aangedaan, dan herhalen wij de wijze woorden van Gieliejom zelf : "Jómme, ich der 'r gèi veer op slikke !"

Om dit overzicht van het vrachtvervoer te vervolledigen, gingen wij uiteraard ook te rade bij de familie Plessers (kinderen van Jacobus Plessers-Reynders) in Meeuwen. Harie, Martin en Hubert zetten er de zaak (zie foto) van hun vader voort. Harie (Beemdstraat) heeft een vervoerbedrijf, Martin (Hoogstraat) is aannemer van lood- en zinkwerken, sanitair en centrale verwarming, Hubert (Weg naar Helchteren) is garagehouder.

Vrachtwagen DODGE (Jaak Plessers)
 Van links naar rechts :
 Mathieu Meex, Paul Limerkens, Hubert
 Plessers, Jef Luyten, renner Marcel
 Nouwen, kleine ?, Jaak Luyten, met
 schipperspet : Henri Plessers

Winkel en benzinestation van
 Jaak Plessers-Reynders.
 Bij de pomp : Hubert Plessers

DODGE (na Tweede Wereldoorlog)
 Aan het portier : Hubert Plessers

Jaak Plessers poserend bij
 veewagen.

DAF 1955 (Jaak Plessers)
 Aan het stuur : Hubert Plessers

Jaak Plessers stapte al vroeg in het vervoer. Hij begon als buschauffeur voor de steenkoolmijn van Zwartberg. Op zekere dag besloot hij drie weken onbetaald verlof te nemen om op de zinkfabriek in Overpelt te gaan werken. Toen die stage voorbij was, besloot hij zelfstandige te worden. Hij werd aannemer van lood- en zinkwerken. Maar, daar bleef het niet bij. Bij Albert Conings in Peer leerde hij hoe een fiets in elkaar steekt. Zo begon Jaak stilaan zelf fietsen te "maken", d.w.z. hij maakte zelf het frame. Tijdens de Tweede Wereldoorlog vulcaniseerde hij fietsbanden. Het gereedschap dat hij daarvoor nodig had, is bewaard gebleven.

Jaak woonde aan het "Kruispunt". Daar had hij een herstelplaats voor fietsen en motorrijwielen met winkel (zie foto).
 In 1938 kocht hij in Hasselt zijn eerste vrachtwagen : een blauwe FORD V8. Op het chassis liet hij bij ATM (Ateliers Tonnaer Maaseik) een "kipbak" monteren. De laadbak moest voor het kippen met een zwengel opgedraaid worden. De garage voor de vrachtwagen bevond zich op de plaats waar nu de garage Plessers ligt. Bij het begin van de oorlog eiste het Belgisch leger het voertuig op. Jaak aarzelde niet lang om zich een ander voertuig aan te schaffen : een CHEVROLET. Dan was het de beurt aan de Duitsers om het voertuig op te eisen. Tevergeefs. Jaak had de wielen verstopt. Dadelijk na de oorlog hervatte hij zijn werk als vrachtrijder. Een paar maanden na de bevrijding mocht hij in Brussel een DODGE van het Engels leger uitkiezen. Later volgden nog 3 à 4 Dodges, o.a. een veewagen (biéstewage), waarmee hij slachtvee vervoerde naar de slachthuizen van Bree en Genk. Met een andere Dodge vervoerde hij meststoffen en steenkool voor Jaak Schrooten (Zjaak Kerfs) en Jan Verdonck (Depot Boerenbond) en bier voor de brouwerij van Alken. 's Dindags reed hij naar de markt in Hasselt. Daartoe werd telkens een huif op de laadbak gemonteerd. Om mensen te mogen meenemen, had hij een speciale vergunning nodig. Dat verklaart waarom hij in 1949 een speciale vergunning aanvraag om taxi te rijden. Voor personenvervoer had je een vergunning C nodig.
 In 1953 kocht hij een INTERNATIONAL. De benzinemotor van dit voertuig werd in 1954 door een dieselmotor vervangen.
 Een jaar later werd een nieuwe DAF in gebruik genomen (zie foto).
 In 1963 kocht Jaak zijn laatste vrachtwagen, weer een DAF. Toen Jaak in 1967 met pensioen ging, had hij al een opvolger voor zijn transportbedrijf, nl. Harie.
 Harie bezorgde ons enkele foto's en legde ook de samenstelling van het registratienummer V 52852 (zie foto) uit : V vergunning voor vrachtvervoer 5 provincie Limburg 285 persoonlijk nummer 2 aantal voertuigen.

6. DE BUS

Om dit hoofdstuk over het gemotoriseerd vervoer in Meeuwen af te sluiten willen we nog even iets vertellen over het busvervoer. In het begin van deze eeuw was er in Meeuwen nog geen openbaar vervoer. Meeuwen participeerde wel in de Maatschappij der Buurtspoorwegen voor wat de tramlijn van Bree naar Leopoldsburg (over Ellikom) betreft. Op 2 mei 1925 vergadert de gemeenteraad van Meeuwen over de "inrichting van eenen openbaren en regelmatigigen dienst van Autobussen van Bree naar Zolder over Meeuwen", "aangezien een regelmatigige dienst van Autobussen van aard is om de belangen der bevolking te bevoordelen en eene noodzakelijkheid is voor de gemeente, om rede dat deze onvoldoende bediend wordt door de spoorwegen".

Besluit:

Het ontwerp van den Heer A. van Bever Ingenieur te Antwerpen tot inrichting van eenen openbaren en regelmatig dienst van autobussen van Dore naar Follier over Meeuwen, volgens de aanduidingen in gezegd ontwerp bepaald, voor een tijdperk van twintig achterevolgende jaren goed te keuren.

Een dubbel afschrift dezer besluit-laying zal voor goedkeuring aan de bevoegde Overheid worden overgezonden.

Gedaan in zitting van den gemeenteraad op datum als boven

Dij lid.

De Secretaris

Jos. Van Dyck.

De Gemeenteraad

De Voorzitter

L. Rouven

(wordt voortgezet)

J. VAESSEN

Wij zijn er ons van bewust dat wij in deze poging om een aantal technische nieuwigheden en veranderingen in Meeuwen te schetsen, onvolledig en misschien onnauwkeurig zijn. Mensen die zich tekort gedaan voelen, kunnen met aanvullingen, illustraties en foto's altijd bij ons terecht. En mochten wij in de juiste weergave en situering van de feiten gefaald hebben, dan zullen wij niet nalaten de nodige rechtzettingen - die u ons liefst schriftelijk mededeelt - te publiceren.

In de volgende aflevering zullen wij het vooral hebben over de opkomst van de radio, de gaz pauvre en de electriciteit. Wij hebben daarvoor al heel wat materiaal verzameld. Toch verwachten wij nog wat getuigenissen van onze lezers. Aarzel niet om ons nuttige informatie te bezorgen.

VEEZIEKTE IN MEEUWEN(1797)

Er is de laatste jaren over Meeuwen nogal wat gepubliceerd : niet alleen in dit tijdschrift maar ook in recente historische werken. Vorig jaar nog verscheen een opmerkelijke studie over het kanton Bree (waaronder Meeuwen) tijdens de Franse Revolutie. Het werk, geschreven door de heer Henri Peeters van Bree en uitgegeven door de plaatselijke geschied- en heemkundige kring, verdient hier nog eens een sterke aanbeveling voor iedereen die houdt van een bevattelijke synthese van een historisch belangrijke periode. De schrijver is erin geslaagd de opvallendste gebeurtenissen en veranderingen die de toepassing van de Franse "revolutionaire" opvattingen in het dagelijks leven van onze voorouders meebracht, chronologisch en overzichtelijk te beschrijven, nuttig en fijnzinnig te illustreren, grondig en objectief aan de officiële bronnen te toetsen. Wie het boek in één adem uitleest, ervaart nog maar een deel van de rijkdom aan documentatie en informatie over alle aspecten van het leven in de gemeenten van het kanton Bree in die beroerde tijd. Mensen die zich beroepshalve of uit liefhebberij voor geschiedenis interesseren, vinden hier een onmisbaar naslagwerk om altijd bij de hand te hebben. Daarom ook is het prachtig verzorgde boek stevig gebonden. Adres en telefoonnummer van de auteur zijn : Henri Peeters St.-Jobstraat 2 3690 Bree tel. 011/46 28 82.

In hoofdstuk 16, dat handelt over de landbouw, trof ons de vermelding van een besmettelijke veeziekte in Meeuwen in 1797. Wij dachten dat dit onderwerp veel van onze lezers kon interesseren en daarom zullen wij proberen er iets dieper op in te gaan. Auteur Henri Peeters bezorgde ons fotocopieën van de originele archiefstukken en gaf ons de toelating om enkele gegevens uit zijn werk over te nemen.

☆☆☆☆

Nog voor de Franse Revolutie werden de Nederlanden geregeld door "épi-zootie" (veeziekte) geteisterd. De gevreesde veeziekte (mond- en klauwzeer) had soms zware gevolgen tot ver buiten de grenzen van het besmette gebied. Dat blijkt uit wat we konden lezen in een memorieboekje van Arnoldus Indekeu (°Meeuwen 7 juli 1712, +Meeuwen 21 augustus 1796) :

"int jaer 1770 synder met dusenten beesten in holland gestorven, soo dat de beesten en schapen seer dier waren een koeij 20 pattakons een hamelschaep acht guldens en noch meer".

Van 1769 af werden in de Oostenrijkse Nederlanden dan ook strenge maatregelen getroffen om de ziekte tegen te gaan. De aangetaste dieren, en alle dieren die ermee in aanraking konden geweest zijn, moesten onmiddellijk worden geslacht en acht voet diep begraven (1).

In 1797 sloopt de veeziekte door de stallen in Meeuwen. Jan Reyners schrijft hierover in zijn kroniek van de jaren 1789-1802 het volgende :

"In het jaer 1797 is de ziekte der beesten in ons dorp geweest dewelke eerst haar begin heeft genoomen tot Thaens op de Broekkant alwaer deselve ten naeste bij zijn gestorven" (2)

-
- (1) H. Peeters : Het kanton Bree tijdens de Franse Revolutie, p. 292.
 (2) Grauwels J., Kroniek van Jan Reyners uit Meeuwen (1789-1802), p. 110.

Dit laatste betekent dat bij Thaens op de Broekkant "de beesten bijna allemaal zijn gestorven" (1)

De manier waarop Jan Reyners dit feit beschrijft, laat vermoeden dat een veeziekte die elders al heerste, ook Meeuwen bezocht. Dat vermoeden wordt door de bronnen van die tijd bevestigd.

G. Houben, kapelaan te Helchteren (1775-1813) spreekt erover in zijn dagboek (1). In juni 1797 heerste de ziekte te Hasselt (2) en in oktober van hetzelfde jaar werden ook in Sint-Truiden maatregelen tegen de ziekte genomen (3).

Wanneer de ziekte in Meeuwen voor het eerst werd opgemerkt is niet duidelijk. In oktober 1797 al werd de gemeente in quarantaine gesteld, want

"Den commissaris executif de pouvoir Wadeleux verwittigt zynde dat deze ziekte zoo voortging is komen informatie neemen den 12 October en heeft den agent belast van alle beesten van ons dorp met een M te markeeren hetwelk in koopmans handen wilden zeggen : malade en dit is zoo geschiet", aldus Jan Reyners (4).

En, op 14 november 1797 bezocht Wadeleux de getroffen boeren van Meeuwen en telde 22 dode dieren verspreid over vijf plaatsen (5).

Jan Reyners vertelt ons ook waar de besmettingshaard in Meeuwen ontstond : "tot Thaens op den Broekkant".

THAENS was de naam van een boerderij aan de huidige Elzenstraat. Daar woonde toen Helena Luyten (°M. 21 juni 1739 +M. 12 sept. 1799) en haar tweede echtgenoot Willem Claes (°Heusden ca. 1730 +M. 14 sept. 1801) alias Willem Thaens, met wie zij op 9 augustus 1779 in het huwelijk getreden was. Haar eerste huwelijk, met Simon Thans (°M. 4 februari 1729 +M. 13 oktober 1778) dateerde van 14 september 1769. Uit dat huwelijk werden 7 kinderen geboren. Het tweede huwelijk bleef kinderloos.

Hoe erg het met de veestapel daar was, blijkt uit de vaststelling die commissaris Wadeleux er deed op 14 november 1797 : 9 dode koeien (hij hield nog 2 gezonde koeien over).

Dank zij Jan Reyners weten we ook hoe de ziekte in Meeuwen uitbreiding nam.

Hij schrijft : "Van daer (= Thaens op de Broekkant) is zy over gezet op Vaesen Hermans en van daer is het gekomen tot aan deze zyde van de beek op het voorste Aegten." (6).

De namen die hier genoemd worden, zijn ook weer boerderijnamen.

(1) Martens, M., Dagboek van E.H. G. Houben, kapelaan te Helchteren (1775-1813), in het Oude Land van Loon, 1954, p. 1-14.

(2) R.A.H., S.A.H., F.A., Registre proces-verbaux, 30 juni.

(3) Roppe, L. e.a., De decadaire, resp. maandelijkse rapporten van de commissarissen van het Directoire Exécutif in het departement van de Nedermaas 1797-1800, p. 90.

(4) Kroniek van Jan Reyners, p. 110.

(5) R.A.M., Fa. 2495.

(6) Kroniek van Jan Reyners, p. 110.

VAESEN is de naam van een boerderij op het gehucht Hensem die in de volksmond "Vaoze" genoemd werd. De boerderij, die nu verdwenen is, lag achter de Genovevakapel. Het goed werd bewoond door Dionisius Hollanders (°M. 6 februari 1762 +M. 27 mei 1828), die op 14 september 1785 huwde met Anna Catharina Custers (°M. 20 augustus 1764 en +M. 19 maart 1803). Zij was de zuster van Joannes Mathias Custers, die op 17 oktober 1797 tot adjunct van agent Martinus De Vries was benoemd. In het huwelijk van Dionisius Hollanders en Catharina Custers werden 8 kinderen geboren. Dionisius hertrouwde op 16 jan. 1806 in Meeuwen met Elisabeth Geerkens van Opglabbeek (°Opglabbeek ca. 1772 +M. 24 april 1854), dochter van Joannes Geerkens en Maria Smeets. Deze Elisabeth was al getrouwd geweest.

HERMANS is de naam van een goed dat eveneens op het Hensem was gelegen. In de volksmond werd de naam waarschijnlijk toen al "Hermes" uitgesproken. De naam is afkomstig van de voornaam Hermanus. In 1797 werd het goed bewoond door Jacobus Houben (°M. 18 sept. 1741 +M. 22 mei 1800), die op 25 november 1768 gehuwd was met Gertrudis Vliegen (°M. 27 oktober 1753 +M. 18 augustus 1825). Jacobus Houben was een zoon van Herm(an)us Houben en Maria Sprengers. Hij was buurman van Dionisius Hollanders. Bij hem deed commissaris Wadeleux op 14 november 1797 de volgende vaststelling : zeven dode koeien, twee kalveren en een vaars bleven gezond.

Commissaris Wadeleux noteerde ook twee dode koeien bij Elisabeth Geerkens. Maria Elisabeth Geerkens (°Opglabbeek ca. 1747 +M. 30 aug. 1818) was op 6 september 1774 gehuwd met Antonius Dries van Opglabbeek, die op 24 juni 1797 in Meeuwen overleed. Dit gezin woonde ook op het gehucht Hensem.

Van het gehucht Hensem geraakte de besmetting over de beek tot op het gehucht Luttelmeeuwen, waar Jan Reyners op het Hovergoed woonde.

Het VOORSTE AEGTEN was een boerderij die bij het kruis aan het begin van de Luytheggestraat lag. De bewoners waren toen Christiaan Swinnen (°Peer ca. 1760 +Meeuwen 12 nov. 1821) die op 28 augustus 1786 in Meeuwen gehuwd was met M. Catharina Neyens (°M. 9 mei 1766 +M. ?). Bij hen trof commissaris Wadeleux op 14 nov. 1797 een dode koe en een ziek kalf aan.

Christiaan Swinnen was linnenwever. Kinderen uit dit gezin woonden nog op hetzelfde goed tot 1846.

Na de geruststellende rapporten van 26 november en 15 december (1) heeft de sluimerende ziekte zich waarschijnlijk weer uitgebreid. Eind december beklagden de inwoners van Meeuwen zich erover dat er al 40 dieren gestorven waren. Er moeten dus nog andere stallen door de ziekte zijn besmet.

Om de juiste omvang van de schade in Meeuwen te schatten, is het nodig het aantal cadavers te vergelijken met het (benaderend) aantal dieren.

Op 6 april 1795 werd door de Franse overheid een statistiek opgemaakt waaruit blijkt dat Meeuwen op dat ogenblik 50 paarden, 187 koeien, 51 ossen, 24 vaarzen en 520 schapen telde. Er waren 828 inwoners (2).

(1) R.A.M., F.A. 2495.

(2) R.A.M., F.A. 632.

Wanneer we het getal van de gestorven dieren (een 40-tal) vergelijken met het getal van de hoornbeesten uit de telling van 1795, lijkt de wanhoopskreet van de boeren van Meeuwen eind 1797 misschien overdreven. Maar, dat is niet zo. Op het ogenblik van de besmetting moet de veestapel al sterk verminderd zijn geweest ten gevolge van opeisingen van vee, hooi, stro en granen. Daar bovenop kwamen nog gedwongen leningen en allerhande belastingen, zoals grondbelasting, patentbelasting, belasting op deuren en vensters.

Jan Reyners schrijft hierover :

"Wy hadden nooyt niet geweten waerom de Fransche commissarissen zoo dikwyls onse koeybeesten hadden komen opschryven maer nu hebben wy dit ondervonden. Het was om uyt deselve hun getal te hebben. Den 15 Januarius hebben de Franschen het 8ste gedeelte der hoornbeesten gevraegt van ons dorp en wy hebben deselve moeten lieveren zonder daer eene aen te ontbreken vermits zy het getal hadden. Den 29 dito (= Januarius) hebben ons de Franschen belast in het magezyn tot Maeseyk te lieveren 65 vaten koren, 29 vaeten haver, 290 rations hooy van 15 ponden, 400 rations strooy van 6 ponden. Hetzelve jaer hebben wy alle acht dagen karren aen de Franschen doen. In het begin van de maend Juny hebben de Franschen het 7ste gedeelte van onse hoornbeesten gevraegt, naer dat het 8ste gedeelte vollievert was en wy hebben deselve al wederom zonder geld moeten lieveren." (1).

"Den 6 September (1795) hebben de Franschen op ons dorp 144 ponden vleesch gevraegt en doen lieveren". (2)

"Naer alle de overgrootte conterbutien betaelt te hebben van het jaer 1795 zoo hebben wy het jaer 1796 begonst en de Franschen zyn ook wederom begonst nieuwe requisitien te vraegen van ons dorp zoo dat wy er al wederom eene groote menigte hebben betaelt. Onder vele andere zoo hebben zy op ons dorp gevraegt 1500 guldens en zoo alle dorpen naer advenant, dit hebben zy genoemt emprunt forcé of gedwongen geldleeninge van dewelke zy ons nog hadden geveynst te betaelen of intrest te geven maer om dat de Republiek in noot was zoo dogt hun den besten middel te zyn het land met zulk eenen zwaeren emprunt forcé te belastigen veynsende dese somme wederom te geven naer het verloop van eenige jaeren, maer wy hebben er nog somme nog intrest meer van gezien, zoodat wij het wel mogen noemen in de plaats van emprunt forcé, butin forcé, gedwongen roof vermits zy het ons met geweld afgedwongen hebben door de militaire executien." (3)

"In het eerste begin van dit jaer (1797) hadden de Franschen ons de peerden doen opgeven en naer het getal daarvan aen hun kenbaer gemaekt te hebben, hebben wy het 30ste daarvan moeten liveren en het geheel land met ons." (4)

"In het laatste van dit jaer (1797) hebben de Franschen op ons dorp 45 quintaux hooy en 25 quintaux haver gevraegt". (5)

(1) Kroniek van Jan Reyners, p. 84.

(2) id. p. 85.

(3) id. p. 86.

(4) id. p. 98.

(5) id. p. 117.

Het valt licht te begrijpen, dat door deze maatregelen, vlak na een periode van slechte oogsten (1792-1795) en de strenge winter van 1794-1795, de levensduurte steeg. Het enige wat door de boerenbevolking te gelde kon worden gemaakt, was het rundvee. Paarden en ossen waren nodig voor het akkeren en oogsten.

Op 29 december 1797 schreven agent Martinus Devries en zijn adjunct Jean Custers namens de inwoners van Meeuwen een brief naar de bestuurders in Maastricht.

Zij beklagen zich erover dat er al 40 dieren gestorven zijn, ondanks het feit dat alles gedaan wordt om de plaag te doen ophouden. Door het nauwgezet opvolgen van de voorschriften van de regering zijn de naburige steden en dorpen gewaarschuwd. De boeren van de omliggende dorpen weigeren elk contact met hen en de steden sluiten hun poorten. Op de markten mogen zij hun overtollige dieren zoals varkens, schapen, kalveren, enz. niet te koop aanbieden. En toch vernemen zij dat hun aandeel in de grondbelasting meer dan 5500 livres bedraagt. Namens de gemeentenaren verzoeken zij de overheid om een tegemoetkoming uit het voorziene rampenfonds of een vermindering van de verschuldigde grondbelasting. Met een grenzeloos vertrouwen in de vaderlijke bezorgdheid van de administrateurs twijfelen zij er niet aan dat de bestuurders met de noodlottige situatie in Meeuwen rekening zullen houden. De wanhoop wordt compleet, zo vrezen zij, indien ook nog het stremmen van de melk (voor de kaasbereiding) verboden wordt. De Maastrichtste bestuurders gaven hun de verzekering dat de situatie in Meeuwen het voorwerp uitmaakte van hun bijzondere bekommernis.

*Les Citoyens M. Devries, & J. Custers, agent & adjoint
de la commune de Meeuwen,
Chef Administrateurs
du Département de la Meuse Inférieure,
Citoyens Administrateurs,*

une Epizootie des plus meurtrières vient de se manifester dans les bêtes à Cornes de notre commune au point qu'il en est péri déjà une quarantaine; il ne nous en reste guère davantage, et malgré les soins que nous avons apportés et que nous apportons tous les jours, à faire cesser les ravages de ce fleau, la terreur de nos pauvres agriculteurs, nous ignorons encore si l'autre moitié nous sera conservée : les mesures prescrites par le Gouvernement, en pareil cas, et que nous nous sommes fait un devoir, d'observer scrupuleusement, ont averti nos voisins, du malheur que venait de nous arriver. En

conséquence, toute communication avec eux, nous fut interdite; les villes voisines, nous ferment leurs portes, les foires, les marchés publics nous sont interdits, la seule source, ou nous allions puiser un peu d'argent, en échange du superflu de nos bestiaux, tels que porcs, moutons, veaux &c : c'est dans cette triste situation, (Citoyens Administrateurs, que nos pauvres habitants, viennent d'apprendre, que dans la répartition de la contribution Foncière, ils en sont pour la somme de plus de 5500 somme exorbitante, si l'on veut

.....
volonté, mais avec l'état de détresse où ils se trouvent : Citoyens Administrateurs; comme officiers municipaux de la commune, intermédiaires entre vous & nos administrés, nous vous conjurons, de faire refluer sur la commune de Meeuwen, une partie des secours que le gouvernement destine annuellement au soulagement de ceux qu'une Epizootie ou autres calamités publiques a mis dans l'impossibilité de satisfaire tant aux besoins publiques que particuliers, la confiance générale, dont vous êtes investés, (Citoyens Administrateurs, et qui vous méritez à tout égard, nous est un sûr garant, de l'intérêt que vous prendrez au sort de notre malheureuse commune; aujourd'hui, deux sentiments seuls nous occupent; celui d'une confiance sans bornes en votre sollicitude paternelle, et celui de notre propre misère si malheureusement le présurer nous étoit ôté, le désespoir aurait bientôt pris la place, dans l'âme de nos malheureux habitants.

Schout & Eupent
Dss: De vries agent
Jean Gusters adjoine

De Burgers M. Devries en J. Custers
agent en adjunct van de gemeente Meeuwen

Aan de Administrateurs
van het Departement van de Nedermaas

Burgers Administrateurs,

Een van de meest moorddadige ziekten heeft zich voorgedaan bij het hoornvee van onze gemeente en wel in die mate dat er al een veertigtal dieren zijn omgekomen. Er blijven er ons bijna geen meer over, en dat ondanks de zorg die wij besteed hebben en die wij alle dagen besteden om deze plaag - de schrik van onze arme boeren - te doen ophouden. En wij weten nog altijd niet of we de andere helft zullen kunnen behouden. De maatregelen door de regering in dergelijk geval voorgeschreven en waartoe wij ons verplicht achten van er nauwgezet op toe te kijken, hebben onze geburen gewaarschuwd voor het ongeluk dat ons is overkomen. Ten gevolge daarvan is ons alle omgang met hen ontzegd. De naburige steden sluiten voor ons hun poorten. De jaarmarkten en openbare markten, de enige bron waaruit wij wat geld zouden kunnen putten in ruil voor onze overtollige beesten, zoals varkens, schapen, kalveren, etc., zijn ons verboden. Het is in deze treurige situatie, burgers Administrateurs, dat onze arme inwoners zopas vernomen hebben, dat hun aandeel in de verdeling van de grondbelasting meer dan 5500 livres bedraagt, een buitensporige som,
.....
maar, gezien de noodtoestand waarin zij zich bevinden, Burgers Administrateurs, smeken wij u, als ambtenaren van de gemeente en bemiddelaars tussen u en onze gemeentenaren, een deel van de hulp die de regering jaarlijks bestemd tot verlichting van hen die door veeziekte of andere rampen in de onmogelijkheid zijn gesteld om zowel de algemene als de particuliere behoeften te bevredigen, naar de gemeente Meeuwen te laten vloeien. Het algemene vertrouwen, Burgers Administrateurs, dat men u schenkt

en dat u in alle opzichten verdient, is voor ons een zekere waarborg voor het belang dat u in het lot van onze ongelukkige gemeente zult stellen. Op dit moment zijn er maar twee gevoelens die ons bezighouden : een grenzeloos vertrouwen in uw vaderlijke bezorgdheid, en het gevoel van onze eigen ellende indien ongelukkigerwijze het stremmen ons zou worden ontnomen; dan zou weldra de wanhoop zich in de ziel van onze ongelukkige inwoners nestelen.

Met eerbiedige groeten,

M. De vries agent
Jean Custers adjunct

Op 8 januari 1798 vroeg commissaris Wadeleux "verlof om op de dieren in Meeuwen een "contre marque" (een soort gezondheidsattest) aan te brengen, waarbij de nadruk gelegd werd op het feit dat in afwijzend geval de inwoners hun belastingen voor het jaar V (1797) niet zouden kunnen betalen. Op 20 februari 1798 willigde Maastricht dit verzoek in" (1). Het lijkt erop dat de Franse bestuurders met deze toegeving de inning van de verschuldigde achterstallige grondbelasting wilden bespoedigen. Dit verklaart waarschijnlijk waarom het nog bijna twee maanden duurde alvorens het beloofde "contre marque" werd aangebracht.

Tot zover deze bijdrage over de veeziekte van 1797. Ik hoop dat deze gebeurtenis hiermee voor u iets meer geworden is dan een droog feit. Wenst u over de plaatselijke geschiedenis tussen 1789 en 1802 meer te weten, dan raad ik u aan én het werk van Henri Peeters over het kanton Bree tijdens de Franse Revolutie én de in 1964 door Dr. J. Grauwels uitgegeven kroniek van Jan Reyners van Meeuwen eens te lezen.

J. BOSMANS

(1) Peeters, H., Het kanton Bree tijdens de Franse Revolutie, p. 294.

(2) Grauwels J., Kroniek van Jan Reyners uit Meeuwen (1789-1802), p. 123.

WIJ DANKEN

- de heer Marcel Vliegen voor informatie over vogels, wild, bomen en planten, voor inzage van boswachterscursussen, voor foto's;
- mevrouw Brebels (Lijsterstraat) voor foto van "Rik Mal" en klasfoto;
- de familie Gielen voor oorlogsbrevetten van oudstrijder Berben;
- mevrouw Juvens-Geerkens voor afdruk van haar artikel : "Studiebeurzen, rijke bron aan informatie voor familievorsers" (Beurs Exelmans);
- de gezusters Plessers voor foto's en familiegegevens;
- mevrouw Anna Vanbaelen voor fotocopiëen van doodsprentjes + foto's;
- de heer Guido Creemers voor een exemplaar van zijn licentiaatsverhandeling (archeologie);
- de heer Martinus Bloemen (Houthalen) voor een gesprek over het kleermakersvak en voor een schoolgedichtje uit 1902;
- de heren Harie en Louis Geers voor informatie over vogels;
- mejuffrouw Magda Palmers voor een exemplaar van haar licentiaatsverhandeling over de St.-Brigidadevotie in Limburg;
- mevrouw Jacoba Boutsen voor familiegegevens;
- de heer Martinus Nouwen (Houthalen) voor gegevens over familie Nouwen;
- de heer Jaak Nouwen (Leuven) voor gesprek, voor brief, fotocopiëen van doodsbrieven e.d. in verband met zijn familie;
- de heer Michel Geusens voor gegevens over bomen en planten + vondstmelding;
- de E. Zusters van de Kindsheid Jesu van Meeuwen voor een exemplaar van de geschiedenis van de orde uitgegeven ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan;
- de heer Guillaume Molemans voor een gesprek over vrachtwagens;
- het gemeentepersoneel van Meeuwen (dienst bevolking) voor de goede "service";
- E.H. Jan Vandyck voor dialectnamen van planten en voor fotocopie van een tijdschriftartikel i.v.m. de Antonieten te Maastricht;
- de heer Martin Evens en zijn echtgenote voor gesprekken over vogels, vissen en planten;
- de heer Henri Peeters (Bree) voor fotocopiëen van stukken uit het Rijksarchief in Maastricht;
- de heer Leo Meermans (Genk) voor fotocopiëen van testamenten uit de rolregisters van Meeuwen;
- de heer Jos Hoogmartens voor het in bruikleen geven van een boek over fruitteelt;
- de heer Jozef Boonen voor inlichtingen over riviervisserij;
- de heer Maurice Kerfs voor oude kalender en "Hoe onze jongens hun soldatendienst voorbereiden en doormaken" (1926);
- E.H. Vandervelden voor documentatie uit zijn ambtstijd in Meeuwen;
- de heer Valère Nouwen (Zutendaal) voor stamboomgegevens over de familie Nouwen;
- de heer Henri Plessers voor gesprek + foto's van vrachtwagens;
- de heer Hubert Plessers voor gesprek;
- de familie Housen-Plessers voor foto;
- de familie Vanbaelen-Gielissen voor foto's.

ERRATA

Jaargang v nr. 2

blz. 16 Indekeu P.J. in de volksmond "de Bruiwer" genoemd

blz. 23 nr. 16 Opgevolgd door Jozef Geers tot 14 september 1959

DE REENGENOTEN
TIJDSCHRIFT VAN GESCHIED- EN HEEMKUNDIGE KRING
MEEUWEN

ZESDE JAARGANG 1985-1986 nr. 1

Typist : Paul VLIEGEN

Omslagontwerp : Etienne SCHROOTEN

ABONNEMENT

220 F (twee nummers)

BANKREKENING : KB 452-4006549-75

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER : J. BOSMANS, Beemdstraat 77 3578 MEEUWEN-GRUITRODE

I N H O U D

	<u>blz.</u>
1. Woord vooraf	1
2. Van horen zeggen (Jozef Kerfs)	2 /
3. De kerk in het midden (St.-Antoniusklooster Maastricht) (J. Bosmans)	6 /
4. Zo d'ouden zongen (J. Bosmans)	13 /
5. Meeuwen rond 1900 (vervolg) (Martin Vliegen)	16 /
6. De honsklip (Jaak Vaesen)	30 /
7. Miéver kal (fauna en flora) (J. Bosmans, Jef Kerfs, Quiri Schrooten)	33 /
8. De eerste mensen in de streek van Meeuwen (Guido Creemers)	39 /
9. Invoering van nieuwe technologie in Meeuwen (Jaak Vaesen, J. Bosmans, M. Vliegen)	46 /
10. Veeziekte in Meeuwen in 1797 (J. Bosmans)	62 /
11. Wij danken	70

Niets uit deze uitgave mag worden afgedrukt of overgenomen zonder voorafgaande toestemming van de verantwoordelijke uitgever(s).